Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: Pedagogiky a psychologie

Studijní program: Bakalářské studium speciální pedagogiky pro výchovné pracovníky

Kombinace: Speciální pedagogiky

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY U DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

LEISURE TIME ACTIVITIES OF YOUNGER SCHOOL AGE CHILDREN

Autor: Dana Vališová (Haklová)

Podpis: [redacted]

Adresa:

[redacted]

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA
TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI
3146059464

Vedoucí práce: PaedDr. Jiřina Pávková

Konzultant:

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
53	14819	0	17	15	8

V Liberci dne: 24. 3. 2003

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6 Tel.: 048/535 2515 Fax: 048/535 2332

Katedra: pedagogiky a psychologie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát) **Dana VALIŠOVÁ**

adresa: [redacted]

obor (kombinace): speciální pedagogika pro výchovné pracovníky

Název BP: **VOLNOČASOVÉ AKTIVITY U DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU**

Název BP v angličtině: LEISURE TIME ACTIVITIES OF YOUNGER OF YOUNGER SCHOOL AGE CHILDREN

Vedoucí práce: **PaedDr. Jiřina Pávková**

Konzultant:

Termín odevzdání: **30. března 2003**

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 24. června 2002

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
fakulta pedagogická
Hálkova 6
461 17 LIBEREC

děkan **vedoucí katedry**

Převzal (kandidát): DANA VALIŠOVÁ

Datum: 15. 12. 2002

Podpis: [redacted]

CDV SPED
53 L.
příloha [26] L.
V 265/03 Pb

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Univerzitní knihovna
Voroněžská 1329, Liberec 1
PSČ 461 17

1. Charakteristika práce:

Zpracování problematiky volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku.

2. Cíl práce:

Srovnání volnočasových aktivit dětí mladšího školního věku na vesnici a ve městě.

3. Předpoklad bakalářské práce:

Zmapování problematiky využití volného času dětí ve městě a na vesnici.

4. Hlavní použité metody:

Dotazníky,
studium dokumentace,
rozhovor s dětmi, s výchovnou poradkyní a s vychovatelkou ve školní družině.

5. Doporučená literatura:

Pávková, J. a kol.: Pedagogika volného času. Portál, Praha 1999.
Spousta, V.: Teoretické základy výchovy ve volném čase. Brno, 1994.
Vališová, A.: Asertivita v rodině a ve škole. H+H, Praha 1993.
Vážanský, M.: Volný čas a pedagogika zážitku. Paido, Brno 1995.
Vážanský, M.: Základy pedagogiky volného času. Paido, Brno 1995.

OBSAH:

I. ÚVOD 3

II. TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU 5

1. Volnočasové aktivity 5

1.1. Pojem volný čas, volný čas dětí a mládeže 5

1.2. Různé pohledy na volný čas 6

1.2.1. Ekonomické hledisko 6

1.2.2. Sociologické a sociálně-psychologické hledisko 7

1.2.3. Politické hledisko 8

1.2.4. Zdravotně-hygienický pohled 8

1.2.5. Pedagogická a psychologická hlediska 9

1.3. Zájmové činnosti ve volném čase 11

1.3.1. Dělení zájmových činností podle obsahu 12

1.4. Školská zařízení pro výchovu mimo vyučování 16

1.4.1. Školní družiny a školní kluby 16

1.4.2. Střediska pro volný čas dětí a mládeže 18

1.4.3. Domovy mládeže 18

1.4.4. Preventivně-výchovná péče , ústavní a ochranná výchova 18

1.4.5. Další subjekty pracující s dětmi a mládeží v jejich volném čase 19

1.5. Problémy volného času 21

III. PRAKTICKÁ ČÁST - PRŮZKUM 24

1. Cíl průzkumu 24

2. Výchozí předpoklady 24

3. Popis zkoumaného vzorku 24

4. Použité metody 25

5. Organizace průzkumu 28

6. Analýza a interpretace získaných dat 29

7. Návrhy opatření pro vlastní praxi 47

8. Závěr průzkumu 48

IV. ZÁVĚR.....
V. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....
VI. SEZNAM PŘÍLOH.....
VII. PŘÍLOHY.....

I. ÚVOD

K vypracování bakalářské práce jsem si zvolila téma „Volnočasové aktivity u dětí mladšího školního věku". Tato oblast je mi velmi blízká, protože pracuji na základní škole.

Vždy se hovořilo o tom, že existují určité rozdíly mezi životem lidí ve městě a na vesnici. Mnoho kladů i záporů v sobě skrývá život ve městě, mnoho pozitiv i negativ má i život na vesnici. Dnešní modernizovaná doba mnohé rozdíly zcela setřela, ale i tak lze určité rozdílnosti zcela jistě nalézt. Lidé z vesnice mají ztížené podmínky v dopravě do zaměstnání, na výlet vlakem nebo autobusem si ze své vesnice mohou nechat zajít chuť, problém mají i tehdy, chtějí - li strávit svůj volný čas v kině, divadle apod. Pozitivní stránku života na vesnici vidím především v tom, že je tu jakoby více místa - na procházky, jízdu na kole, na hraní. Vesničané mají k sobě mnohem blíže než lidé ve městě. Všichni se navzájem znají (říká se, že si "vidí do talíře".) A možná, že jsou i mnohdy mnohem ochotnější pomoci druhému v nesnázích. Mnohé venkovské děti mají trochu jiné povinnosti než městské např. práce na zahradě, pozemku u domu, starost o domácí zvířata apod.

Naši venkovskou školu navštěvují nejen děti místní, ale především sem dojíždějí děti z okolních vesnic. Zajímalo mě, jaké možnosti mají děti k využívání volného času. Kladla jsem si otázky: Jaké činnosti ve volném čase převládají? Jaký sport děti provozují? Jaké kroužky navštěvují? S kým děti tráví nejraději svůj volný čas? Kde tráví svůj volný čas o víkendech a o prázdninách?...

Ve své práci jsem se zaměřila na vysvětlení toho, co to vůbec volný čas je, na problém využívání volného času dětmi a mládeží, dále na různé pohledy na volný čas, na samotné činnosti dětí a mládeže ve volném čase, posléze na přehled školských zařízení pro výchovu mimo vyučování a nakonec na volnočasové aktivity ve vztahu k sociálně patologickým jevům.

Cíl této práce:- zmapovat volnočasové aktivity dětí a mládeže (především mladšího školního věku), navrhnout možnosti pedagogického ovlivňování.

Budu se zabývat způsoby využívání volného času dětmi a mládeží, strukturou zájmů, pokusím se navrhnout opatření pro pedagogickou praxi.

II. TEORETICKÁ ČÁST

1. Volnočasové aktivity

1.1. Pojem volný čas, volný čas dětí a mládeže

V literatuře o volném čase se nacházejí četné pokusy definovat „volný čas"; ukazují velkou variabilitu jednotlivých významů, které sahají od zdůrazňování ekonomických, sociologických, psychologických, filozofických a kulturně kritických momentů až k negaci významu takových definic[1].

Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.

Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené[2].

Poněvadž s pojmem volný čas jsou spojeny nejen časové (volný čas - pracovní doba), nýbrž i obsahové aspekty (volný čas - svoboda, volnost), způsobuje definované omezení značné těžkosti. V současné době se přesto uvádějí dva hlavní směry v chápání pojmu volný čas:

a) negativní pojem volného času:

Volný čas v tomto slova smyslu znamená zbývající dobu celkového denního průběhu, která zůstala po studijně nebo pracovně podmíněném čase, povinnostech v domácnosti a uspokojení základních biologických potřeb atd.;

b) pozitivní pojem volného času:

Volný čas je charakterizován jako volně disponibilní časový prostor, v němž by volný čas mohl pro jedince znamenat svobodu... Je také dobou, v níž se individuum může nezávisle na jakýchkoli povinnostech výhradně svobodně

---

[1] Vážanský, M.: Volný čas a pedagogika zážitku. Paido, Brno 1995, str.10 - 11
[2] Pávková, J. a kol.: Pedagogika volného času. Portál, Praha 1999, str. 15

realizovat a dělat to či ono, k čemu jej nikdo nenutí a k čemu také není podvědomě nucen.

Je-li u negativního chápání volného času v popředí časové ohraničení vůči pracovní, respektive práci podobné době, pak se pozitivní definice pokouší obsahově popsat své funkce pro jedince nebo pro společnost. Zástupci pozitivního volnočasového pojetí se tím vědomě obracejí proti dominující roli výdělečné práce a vidí v rostoucím volném čase novou, částečně samostatnou životní oblast[3].

Z hlediska dětí a mládeže nepatří do volného času vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a další časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče). Ale i z těchto činností si někdy lidé vytvoří svého koníčka, což je zřejmé např. ve vztahu k přípravě (i konzumaci) jídla.

Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti ještě nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat ve všech oblastech zájmových činností, potřebují citlivé vedení. Podmínkou účinnosti je, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízené činnosti pestré a přitažlivé, účast na nich dobrovolná. Míra ovlivňování volného času závisí na věku dětí, jejich mentální i sociální vyspělosti i na charakteru rodinné výchovy.

Prostředí, ve kterém děti tráví volný čas, je velmi různorodé. Může to být domov, škola, různé společenské organizace a instituce. Mnoho dětí prožívá své volné chvíle ve veřejných prostranstvích, venku, na ulici, často bez jakéhokoliv dohledu, dokonce i bez zájmu dospělých. Tato situace je neuspokojivá, je tím ohrožena výchova dětí a často i jejich bezpečnost. To platí zvláště pro menší děti žijící ve velkých městech.

Děti mají relativně hodně volného času. Společnost by měla mít zájem na tom, jak děti svůj volný čas tráví. Je samozřejmé, že na prvním místě je to

[3] Vážanský, M.: Volný čas a pedagogika zážitku. Paido, Brno 1995, str. 11

záležitost rodiny. Názor, že výchovu dětí ve volném čase plně zabezpečí rodina, je však mylný. Pro tuto
funkci má nejen nedostatek času, ale chybí jí i potřebné materiální vybavení a odborná kvalifikace. Rodina též nemůže uspokojit potřebu dětí a zejména dospívajících sdružovat se ve skupinách vrstevníků[4].

Náplň volného času se nejvíce mění s věkem[5]. Předškolní dítě např. nerozlišuje mezi hrou a prací, jakákoliv aktivita - včetně přirozeného učení imitací - je rozdělena převážně spánkem a bděním. Ve školním věku učení již může částečně splývat s prací. Domácí vězení a psaní úkolů může být trestem. Školní děti se proto většinou velmi těší na soboty, neděle, prázdniny. Duševní puberta je charakteristická změnou zájmového vyladění a zaměření. Seberealizace nemusí být spojována jen se školou. Ani teoreticky nadaný adolescent se stále neučí, ani by se učit neměl[6].

1.2. Různé pohledy na volný čas

1.2.1. Ekonomické hledisko

Z ekonomického hlediska je důležité, kolik prostředků společnost investuje do zařízení pro volný čas, zda a jakým způsobem se alespoň část nákladů vrátí. Průmysl volného času je v tržních ekonomikách samostatným a většinou dobře prosperujícím odvětvím, který však často rezignuje na vzdělávací cíle a kultivaci osobnosti.

Odpočinutý člověk podá lepší pracovní výkon, lépe zvládá mezilidské vztahy na pracovišti. Při zájmových činnostech mohou lidé získávat nové vědomosti, které lze uplatnit i v profesi nebo při rekvalifikaci. O úrovni společnosti svědčí i to, kolik prostředků jsou lidé schopni a ochotni věnovat pro využívání volného času.

---

[4] Pávková, J. a kol.: Pedagogika volného času. Portál, Praha 1999, str. 15 - 16
[5] viz příloha č. 1
[6] Spousta, V.: Teoretické základy výchovy ve volném čase. Paido, Brno 1994, str. 52

1.2.2. Sociologické a sociálně-psychologické hledisko

Z hlediska sociologického a sociálně-psychologického je zapotřebí sledovat, jak činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů, zda pomáhají tyto vztahy kultivovat. Významná je i určitá možnost kompenzace vlivu některých problémových rodin a úrovně sociální péče ve volném čase. Vytváření formálních i neformálních skupin na základě společného zájmu je součástí socializace jedince.

Je zřejmé, že způsob využívání volného času u dětí je ovlivněn sociálním prostředím. Zvlášť silný je vliv rodiny. Rodiče slouží svým dětem jako vzory, buď pozitivní, či negativní. Rodiny, které neplní dobře svoji výchovnou funkci, se velmi často vyznačují nezájmem o to, jak dítě tráví svůj volný čas. Školy a výchovná zařízení i další subjekty mají možnost tento nedostatek do určité míry kompenzovat kvalifikovaným pedagogickým vedením. Pokud se to nepodaří, je zvýšené nebezpečí, že se dítě dostane do vlivu nežádoucí vrstevnické skupiny, kde je jeho vývoj ohrožen. O agresivitě, vandalismu, brutalitě, nežádoucí sexualitě, alkoholu, nikotinu nebo jiných drogách už bylo napsáno mnoho varovných vět. Situace je komplikovaná skutečností, že v období dospívání, kdy narůstá význam vrstevnických skupin, postrádáme dostatek nabídky zařízení pro volný čas, která by byla dostupná a atraktivní i dětem z méně podnětného či sociálně slabšího rodinného prostředí a též jedincům s průměrnými, či dokonce podprůměrnými schopnostmi.

Absence pozitivních sociálních vazeb, nedostatek citu, pocit, že se o mne nikdo nezajímá a nikdo o mne nestojí, opakované neúspěchy ve škole, dlouhotrvající pocit nudy - to jsou vlivy, které formují jedince, s nimiž lze posléze snáze manipulovat a kteří často hledají a nalézají možnost seberealizace v sociálně závadném prostředí.

Jedním ze silně působících vlivů jsou též hromadné sdělovací prostředky, zejména televize. Jejich působení je jistě v mnoha směrech pozitivní, nutno však brát v úvahu i mnohá nebezpečí plynoucí z nevhodných pořadů a z toho, že některé děti tráví u televize příliš mnoho času, vlastní aktivita je nahrazována

pasivním sledováním akcí bez hlubšího prožitku. I zde musíme hledat příčinu v nedostatečném či nevhodném pedagogickém vedení.

1.2.3. Politické hledisko

Z politického hlediska nutno uvážit, jak a do jaké míry bude stát svými orgány zasahovat do volného času obyvatelstva, jaká bude školská politika, zda v rámci školské soustavy bude věnována patřičná pozornost zařízením pro ovlivňování volného času. Státní zainteresovanost o volný čas dětí a mládeže spočívá především:

- v zakládání a ovlivňování zařízení pro volný čas dětí a mládeže;
- v pomoci organizacím, sdružením a spolkům pracujícím s dětmi a mládeží;
- ve vytváření podmínek pro uspokojování spontánních aktivit dětí a mládeže mimo organizovanou činnost;
- ve vytváření kladných postojů dospělých členů společnosti k dětským aktivitám ve volném čase;
- v konstituování pedagogiky volného času a přípravy profesionálních i dobrovolných pedagogů pro tuto činnost.

1.2.4. Zdravotně-hygienický pohled

Zdravotně-hygienický pohled na využívání volného času především sleduje, jak lze podporovat tělesný i duševní vývoj člověka. Zdravotníky zajímá uspořádání režimu dne, respektování křivky výkonnosti jedince, hygiena prostředí i sociálních vztahů, hygiena duševního života. Správné využívání volného času se pozitivně projevuje ve zdravotním stavu člověka.

1.2.5 Pedagogická a psychologická hlediska

Pedagogická a psychologická hlediska berou v úvahu věkové i individuální zvláštnosti[7] a jejich respektování ve volném čase. Zároveň je zapotřebí uvážit, zda, do jaké míry a jakým způsobem činnosti ve volném čase přispívají k uspokojování biologických i psychických potřeb člověka.

Pedagogické ovlivňování volného času by mělo podporovat potřeby nových dojmů, seberealizace, sociálních kontaktů , kladné citové odezvy, ale poskytovat i pocit bezpečí a jistoty. Činnosti ve volném čase konané na základě dobrovolné účasti a vhodným pedagogickým způsobem motivované a usměrňované poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti, tělesných a duševních vlastností i sociálních vztahů.

Volný čas dětí a mládeže a péče o něj má z pedagogického hlediska dva úkoly:

1. Bezprostřední naplňování volného času smysluplnými aktivitami rekreačními i výchovně vzdělávacími - tedy výchova ve volném čase.
2. Výchovou k volnému času, která jedince seznámí s množstvím zájmových aktivit, poskytne mu v nich základní orientaci a na základě vlastních zkušeností v různých oborech mu pomůže najít oblast zájmové činnosti, která mu poskytne možnost uspokojení a seberealizace[8].

Při studiu volného času považujeme za důležité podívat se na jeho pojetí nejméně ve třech psychologických oborech, a to v ontogenetické psychologii, pedagogické psychologii a v psychohygieně. Ontogenetická psychologie zkoumá předmět svého zájmu z vývojového hlediska a zabývá se psychickými změnami jedince od početí až do smrti, tedy v celé jeho psychické ontogenezi. Pedagogická psychologie zase sleduje psychologické otázky záměrného výchovného a vzdělávacího působení na osobnost člověka a psychohygiena se věnuje formulaci psychologických pravidel a zásad zdravého života.

Při vývoji jedince je kategorie „volného času" velmi důležitá. Poprvé vystupuje „volný čas" až ve srovnání s povinnostmi, s nimiž se dítě začne setkávat

---

[7] viz příloha č.1

[8] Pávková, J.: Pedagogika volného času, Portál, Praha 1999, str. 17 - 20

při vstupu do školy. Volný čas žáka, zejména na 1.stupni ZŠ, bývá dosti rozsáhlý, ale jeho organizace a náplň bývá ještě většinou zajišťována dospělými. Přesto však již jedinec tohoto věkového období má určité tendence a také možnosti nakládat sám se svým volným časem podle svého rozhodnutí. Organizace vlastního volného času je však velmi náročnou činností a žák, který je ponechán v této oblasti sám sobě, může často tento čas trávit nejen neproduktivně, ale přímo škodlivě.

Dohled dospělých nad organizací a náplní volného času mladších školáků je velmi nutný. Tento dohled se však může dostat do opačného extrému, který může vést k omezování volného času žáka. Jedná se zde o řadu aktivit, které rodiče dětem zajišťují, aby užitečně vyplnily volný čas; jde např. o výuku jazyků, návštěvu hudebních či jiných uměleckých škol nebo o návštěvu sportovních tréninků. Z těchto činností se velmi často stávají náročné povinnosti, které nejen že výrazně omezují volný čas dítěte, ale vedou také ke zvyšování jeho fyzického a psychického zatížení.

V pedagogické psychologii „volný čas" představuje oblast, kde dochází k významnému formování osobnosti člověka, která je neméně důležitá než působení prostřednictvím učení nebo práce[9].

J. Čáp poukazuje při využívání volného času dětí a mládeže na mnoho výchovných možností. Vedle odpočinku, zábavy a kompenzace jednostranných učebních činností zde vidí také příležitost:

- k poznání různých druhů činností a oblastí života společnosti, což je důležité z hlediska přípravy pro povolání i pro ostatní formy účasti člověka na životě společnosti;
- k formování dovedností, vědomostí a schopností, zájmů, volních i dalších rysů v zájmových činnostech;
- k tomu, aby se mladistvý naučil i pro další období svého života vhodným způsobem využívat volný čas k upevnění tělesného i duševního zdraví,

[9] Spousta, V.: Teoretické základy výchovy ve volném čase. Paido, Brno 1994, str. 44 - 45

k mnohostrannému, vnitřně bohatému životu a rozvinutí osobnosti vlastní i osob svého nejbližšího prostředí[10].

U dětí a mládeže jsou velké rozdíly v rozsahu volného času podobně jako u dospělých. Přechod na školy druhého cyklu je spojen se zvýšením požadavků na domácí přípravu žáků a často také s dojížděním nebo s ubytováním na internátu, takže volného času je méně.

Mladý člověk usiluje o to poznat svět a život a aktivně se ho zmocnit, vyzkoušet si různé činnosti, ověřit si své schopnosti i další předpoklady pro různé životní oblasti. Toto úsilí se projevuje značnou extenzitou přání i realizovaných činností ve volném čase; tato extenzita vrcholí přibližně v osmém ročníku ZŠ a přesahuje ještě do období, kdy mladí lidé navštěvují školy druhého cyklu a kdy se postupně soustřeďují na menší okruh činností ve volném čase, nebo zanechají zájmových činností a omezí se na pouhou zábavu.

1.3. Zájmové činnosti dětí a mládeže ve volném čase

Zájmové činnosti mají v životě dítěte velký význam. Spolu s vyučováním ovlivňují nejvíc to, jaké dítě jednou bude, jak bude prožívat život, jakých hodnot si bude vážit. Otvírají mu totiž nové obzory, a tak přispívají velkou měrou k objevování a rozvíjení jeho schopností, tedy k objevování a rozvíjení sebe sama. Rozhodují též o tom, zda se dítě naučí prožívat volný čas tak, aby to nebyl čas ztracený[11].

Zájmové činnosti chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci. Plní funkci odpočinkovou, rekreační i společensky prospěšnou[12].

---

[10] Čáp, J.: Psychologie výchovy a vyučování. Univerzita Karlova, Praha 1993, str. 311
[11] Smrčka, F. a kol.: ABC rodinné výchovy. SPN, Praha 1970, str. 175
[12] Pávková, J. a kol.: Pedagogika volného času. Portál, Praha 1999, str. 96

Přání mladého člověka se od počátku setkává s rozmanitými překážkami vnějšími (nedostatek hřišť, nedostatek vybavení pro technické záliby, neporozumění dospělých aj.) i vnitřními (nedostatek speciálních zkušeností a schopností, volních vlastností potřebných třeba k náročnému sportovnímu tréninku nebo k cvičení ve hře na hudební nástroj aj.). Neshody mezi přáním a realizovanou činností jsou u mladých lidí časté. Především jsou to nesplněná přání. Patří k nim i takové činnosti, které jsou společensky a výchovně podporovány: technické záliby, hra na hudební nástroje, návštěva divadel a výlety, četba odborné literatury. Na druhé straně mladý člověk vyplňuje svůj volný čas činností méně oblíbenou, zato však snáze realizovatelnou, jako je sledování televize, četba dobrodružné literatury, povídání s kamarády, poslech zábavné hudby. Tyto formy využívání volného času, kdy realizace převažuje nad přáním (motivací), jsou spíše receptivní, pasívní a méně hodnotné z hlediska rozvoje osobnosti.

Rodiče nebo jiné osoby nejbližšího prostředí působily v počátcích vývoje zájmové činnosti dítěte rozmanitými způsoby a prostředky: kladným hodnocením té zájmové činnosti, podněcováním a povzbuzováním, poskytováním materiálních a organizačních předpokladů aj. Zvláštní význam však má sama zájmová činnost rodičů nebo jiných osob a jejich společné činnosti s dítětem.

Ve společné činnosti dospělého s dítětem je zvlášť příznivá příležitost k tomu, aby dítě poznalo hodnotné zájmové činnosti a aby v dítěti vznikla potřebná kladná motivace. Právě ve společné činnosti se účinně realizuje osobní působení včetně podnícení a udržení motivace, i instruování a korekce v počátečním osvojení nezbytných vědomostí a dovedností, zajišťování materiálních a organizačních podmínek[13].

1.3.1. Dělení zájmových činností podle obsahu

Tradičně se užívá dělení podle obsahu na zájmové činnosti společensko-vědní, pracovně-technické, přírodovědně-ekologické, esteticko-výchovné, tělo-výchovné, sportovní turistické.

[13] Čáp, J.: Psychologie pro učitele. SPN, Praha 1980, str. 289 -293

Zájmové činnosti společenskovědní

Jedná se o činnosti, které vedou jak k poznání aktuálního společenského dění, tak i některých historických souvislostí. Jsou zaměřeny na výchovu k vlastenectví, tradicím, partnerství, rodičovství, jazykovědě a sběratelství. Poskytují mnoho možností pro činnosti individuálního charakteru (sběratelství) i pro nenásilné získávání poznatků z ostatních oborů lidské činnosti.

Okruhy společenskovědních zájmových činností:

- poznávání významných objektů v místě bydliště, školy, veřejné instituce, kulturní podniky, instituce a zařízení pro volný čas, vzdělávací zařízení atd.;
- seznamování s historickými objekty a památnými místy, která souvisejí s národními dějinami;
- informace o životě a díle významných osobností, které mají vztah k regionu;
- sledování politických a společenských událostí u nás i ve světě;
- dodržování tradic školy (akademie, výročí založení, ples, dny otevřených dveří...), oslavy narozenin, svátků apod.;
- dodržování lidových tradic, zvyků, seznamování s jejich vznikem;
- seznamování s filozofickými a náboženskými směry;
- individuální sběratelství aj.

Zájmové činnosti pracovně-technické

Pomáhají k zdokonalování manuálních dovedností, obohacování vědomostí o technické poznatky i k aplikaci těchto poznatků v praxi. Prostřednictvím mnohostranné činnosti se prohlubuje zájem žáků o tvořivou práci, o přiměřenou účast na řešení současných problémů vědy a techniky.

Okruhy pracovně-technických zájmových činností:

- práce s různými materiály (papír, karton, dřevo, kov, textil, plasty, sklo, drobný přírodní a technický materiál, modelovací hmoty);
- práce se stavebnicemi, konstruktivní práce;
- montážní a demontážní činnosti (koloběžka, kolo atd., údržba, drobné opravy);

- drobné opravy hraček, pomůcek, vybavení...;
- modelářské práce
- elektrotechnika, elektronika, výpočetní technika, audio- a videotechnika;
- seznamování s různými profesemi (besedy, exkurze, filmy);
- příprava pokrmů;
- činnosti související s dopravní výchovou.

Zájmové činnosti přírodovědné

Vedou k prohlubování vědomostí o dění v přírodě, pěstují vztah k její ochraně. Rozvíjí zájem o pěstitelství a chovatelství. Spontánního zájmu dětí o živou a neživou přírodu i citového vztahu ke všemu živému lze využít k formování pocitu morální odpovědnosti za ochranu přírody k vytváření správných postojů k životním hodnotám.

Okruhy přírodovědných zájmových činností:

- pozorování přírodních objektů živé přírody (rostliny, živočichové), neživé přírody (horniny, nerosty, krajinné útvary, vodní toky, zkameněliny, vesmírná tělesa);
- pěstitelské práce - pěstování pokojových rostlin, práce na zahradě, užitkové i okrasné rostliny;
- chovatelství: chov živočichů v akváriích, teráriích, chov okrasného ptactva, domácích zvířat atd.;
- činnosti zaměřené na ochranu a tvorbu životního prostředí;
- práce s odbornou a populárně-naučnou literaturou (klíče, atlasy, encyklopedie...);
- práce v koutku přírody, pokusnictví, vedení přírodovědné dokumentace (výstavky, herbáře, alba, fotodokumentace...);
- spolupráce s institucemi (muzea, botanické a zoologické zahrady, hvězdárny, stanice přírodovědců atd.)
- specializované zájmové činnosti (rybářství, včelařství, myslivost).

Zájmové činnosti esteticko-výchovné

Utvářejí a formují estetické vztahy dětí k přírodě, společnosti a jejím materiálním a kulturním hodnotám. Činnosti jsou zaměřeny na rozvíjení výtvarného, hudebního, literárního, dramatického a hudebně-pohybového projevu, na kulturu chování a výchovu vkusu, rozvoj tvořivosti.

Okruhy esteticko-výchovných zájmových činností:

Výtvarné zájmové činnosti:

- výtvarné osvojování skutečnosti, využití různých výtvarných technik
- práce s výtvarnými prostředky spojená s experimentováním (hry s barvou, dekorativní práce atd.)
- poznávání a chápání výtvarného umění (návštěvy výstav, práce s literaturou o výtvarném umění);

Hudební zájmové činnosti:

- sborový a sólový zpěv; hudební hry;
- hudebně-pohybové a taneční hry
- hra na hudební nástroje
- poslech hudby (reprodukovaná hudba, koncerty atd.)
- zacházení se zvukovou technikou
- získávání poznatků o hudebních umělcích a jejich dílech

Literárně-dramatické zájmové činnosti:

- četba (individuální, předčítání, využití uměleckých nahrávek);
- reprodukční činnosti (vypravování, přednes, dramatizace);
- průpravné hry a cvičení, dramatické hry a improvizace zaměřené na rozvíjení poznávacích procesů, komunikativních dovedností, sociálních vztahů a sociální percepci;
- tvořivé literární a dramatické činnosti
- návštěvy kulturních představení (divadlo, kino, besedy s umělci...).

Zájmové činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření

Přispívají k fyzické zdatnosti a psychické odolnosti. Možnost poznávat různé druhy sportu podněcuje děti k jejich aktivnímu provozování, a ve značné míře tak přispívá i k tomu, aby se pohyb stal i v dospělosti nezbytnou potřebou.

Okruhy tělovýchovných, sportovních a turistických zájmových činností:

- kondiční cvičení s náčiním i bez náčiní, případně s hudbou;
- průpravná a zdravotní cvičení;
- rytmická gymnastika a tanec;
- akrobacie;
- atletika;
- sportovní hry
- drobně pohybové hry;
- sezónní sporty a zábavy (plavání, bruslení, lyžování, sáňkování, hry ve vodě apod.);
- turistika pěší, vodní, cykloturistika;
- návštěvy a sledování sportovních soutěží;
- branné sporty aj.[14].

Popsaný přehled typů zájmových činností není úplný. Existuje řada hraničních zájmových oblastí, které nelze jednoznačně zařadit. Některé aktivity se navzájem prolínají a doplňují.

1.4. Školská zařízení pro výchovu mimo vyučování

1.4.1. Školní družiny a školní kluby

Jsou většinou součástí školy a věnují se dětem mladšího školí a středního školního věku.

[14] Pávková, J. a kol.: Pedagogika volného času. Portál, Praha 1999, str. 98 - 102

Tato výchovná zařízení jsou základní formou výchovy mimo vyučování a péče o děti zaměstnaných rodičů v průběhu školního roku a podle potřeby i o prázdninách. Školní družiny jsou určeny žákům 1. - 5. ročníků, školní kluby žákům 6. - 9. ročníků.

Činnost školní družiny a školního klubu[15] navazuje specifickým způsobem na vzdělávací činnost základní školy. Uskutečňují se zde činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, sebeobslužné, společensky prospěšné a příprava na vyučování[16].

Činnosti odpočinkové jsou pohybově i duševně náročné. Mohou mít podobu klidných her, četby, vyprávění apod., nejlépe podle přání žáků. Rekreační činnosti mají většinou formu pohybových aktivit, pokud možno na zdravém vzduchu. Činnosti zájmové pomáhají uspokojovat, kultivovat rozvíjet rozmanité potřeby a zájmy žáků. Při činnostech sebeobslužných jsou žáci vedeni k upevňování hygienických a kulturních návyků a k péči o osobní majetek. Činnosti veřejně prospěšné vedou žáky k přiměřenému podílu na dobrovolné práci ve prospěch druhých a k tvorbě i ochraně životního prostředí.

Školní družiny a školní kluby částečně zabezpečují i přípravu žáků na vyučování. Může mít podobu vypracování domácích úkolů, didaktických her i upevňování a rozšiřování poznatků při jiných činnostech, např. na vycházkách.

Z časových důvodů není možné zařadit všechny druhy činností v průběhu jednoho odpoledne. Odpočinkové a rekreační činnosti by však v režimu dne neměly chybět.

Vychovatel podněcuje děti k samostatnému promýšlení obsahu činnosti, bere v úvahu jejich návrhy, diskutuje o nich. Jejich požadavky taktně ovlivňuje. Snaží se, aby děti projevily co nejvíce aktivity, samostatnosti a tvořivosti při přípravě, organizačním zajišťování, vlastní akci a hodnocení činnosti. Úloha vychovatele spočívá proto především v tom, že podněcuje a rozvíjí samostatnost, iniciativu žáků a jejich zájem podílet se na celém životě školní družiny a školního klubu. Ve

[15] viz příloha č. 2
[16] viz příloha č. 3

zvýšené míře je zdůrazňován požadavek individuálního přístupu, respektování osobnostních zvláštností jedinců v oblasti potřeb, zájmů, sklonů a schopností. Předpokladem k tomu je zachování rovnováhy mezi organizovanou a spontánní činností a přihlížení k odlišné mentalitě jednotlivých žáků i při hromadně organizovaných činnostech.

1.4.2. Střediska pro volný čas dětí a mládeže

Středisky pro volný čas dětí a mládeže rozumíme domy dětí a mládeže (DDM) a stanice zájmových činností[17]. Pracují s dětmi a mládeží v širokém věkovém rozmezí, slouží širšímu regionu a v převážné míře nabízejí specializované a odborně vedené zájmové činnosti. DDM jsou zřizovány jako jedna z možných forem středisek pro volný čas dětí a mládeže. Jejich posláním je naplňovat rekreační a výchovně-vzdělávací funkci širokou zájmovou působností. Stanice zájmových činností jsou specializované jen na konkrétní zájmové oblasti.

1.4.3. Domovy mládeže

Domov mládeže je školské zařízení, které zabezpečuje žákům středních škol kvalifikované výchovné působení, ubytování a stravování. Obsah výchovné činnosti v domově mládeže navazuje na obsah vzdělávací práce střední školy. DM mohou být součástí střední školy nebo jsou samostatné a slouží žákům více škol.

1.4.4. Preventivně-výchovná péče, ústavní a ochranná výchova

K zařízením preventivně-výchovné péče v oblasti školství patří především střediska výchovné péče pro děti a mládež. Zajišťují preventivně-výchovnou péči pro děti a mládež s negativními projevy chování, pokud nejsou důvody pro ústavní péči. Kromě ambulantní a internátní péče poskytují poradenské služby dětem, mládeži, jejich rodičům, učitelům a dalším zájemcům.

Střediska mají zachytit první projevy vývojových a výchovných poruch, problémů v rodině a ve škole, nabídnou klientům pomoc nebo intenzivní péči. Dá

[17] viz příloha č. 4

se tak předejít dalším vážným problémům, jakými jsou delikvence, kriminalita, drogová závislost, psychické poruchy apod. Střediska poskytují též dětem a mládeži okamžitou pomoc v krizových životních situacích, např. při šikaně[18], útěcích z domova.

Školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy se člení na:

- dětské domovy;
- speciální výchovná zařízení (dětské výchovné ústavy, výchovné ústavy pro mládež);
- zvláštní školy internátní;
- diagnostické ústavy

1.4.5. Další subjekty pracující s dětmi a mládeží v jejich volném čase

O volný čas dětí a mládeže pečují další organizace a zařízení, které si podle svého zaměření kladou různé cíle vzdělávacího, výchovného nebo rekreačního zaměření. Na činnost registrovaných dětských sdružení s masovou členskou základnou účelově přispívá MŠMT ČR.

Junák

Posláním Junáka je působit a vést své dětské i dospělé členy k povznesení duchovní, mravní a tělesné zdatnosti tak, aby byli připraveni plnit své povinnosti vůči bližním, společnosti, vlasti.

Pionýr

Současný Pionýr vznikl v době rozpadu jednotné organizace. Definuje se jako demokratické, dobrovolné, samostatné, na politických stranách, hnutích a ideologiích nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých. Zabývá se osvětovou, kulturně-výchovnou, charitativní činností, obhajobou a uspokojováním zájmů a oprávněných potřeb dětí a ostatních členů sdružení.

---

[18] viz příloha č. 5

Česká tábornická unie

Organizace volně sdružuje na základě společného zájmu děti, mládež a dospělé. Navazuje na činnost svých předchůdců, z nichž za sobě nejbližší považuje historické trampské hnutí.

Duha

Otevřené sdružení jednotlivců i kolektivů bez ohledu na členství v dalších organizacích. Hlavní důraz klade na vytváření a realizaci programů pro děti a mladé lidi. Sdružení pořádá společné akce v přírodě, ve městě. Zaměřuje se na hry, psychologické hry a recesi.

Hnutí Brontosaurus

Nezávislé hnutí sdružující děti a mládež zaměřené na ochranu a tvorbu životního prostředí.

YMCA

Křesťansky orientované nepolitické a nevýdělečné sdružení, které usiluje o plnohodnotný život mladých lidí.

Občanské sdružení pracující s mládeží

Na jejich podporu jsou každoročně vypisovány Projekty na podporu a ochranu mládeže MŠMT ČR, v jejichž rámci se mohou sdružení ucházet o granty finančně podporující konkrétní aktivity.

Sportovní kluby

Velkou tradici a stále masový dopad mají zejména tělovýchovné organizace. Nejdelší tradici má SOKOL, který organizuje tělovýchovnou činnost s dospělými, dětmi a mládeží.

Organizace církví a náboženských společností

O volný čas dětí a mládeže pečují i různá charitativní a náboženská společenství; navazují při tom často na aktivity, které více či méně nelegálně udržovaly při životě i v období komunistického režimu. Jejich činnost má někdy charakter katecheze, tj. náboženské výuky zaměřené na děti z rodin věřících. Některá společenství však organizují nekonfesní činnosti se silným sociálním rozměrem např. pro rizikové skupiny dětí a mládeže (např. pro romské děti).

Základní umělecké školy a jazykové školy

O vyplňování volného času dětí a mládeže pečují i školní subjekty, jejichž posláním je rozšiřování vědomostí a dovedností. Základní umělecké školy (ZUŠ), dříve známé jako lidové školy umění, sice patří do sítě škol, ale účast na výuce v nich je dobrovolná a uskutečňuje se v mimoškolní době. ZUŠ zpravidla zřizují obory hudební, literárně-dramatický, taneční, výtvarný.

Volný čas mohou děti využívat i k získávání vědomostí v zařízeních pro zájmové studium, což jsou zejména jazykové školy, které mohou byt samostatné nebo při základních či středních školách[19].

1.5. Problémy volného času

Volný čas skýtá dětem velké množství zájmových aktivit - aktivity, které mohou , ale nemusejí dělat. V tom je zásadní rozdíl mezi školou, do které musí chodit, kde musí plnit povinnosti, učit se, připravovat se do ní. Řada dětí dokáže svůj volný čas využívat aktivně, hodnotně a organizovaně, existují ovšem skupiny dětí, které jej plnohodnotně nevyužívají nebo to vůbec nedokáží. Často provozují činnosti živelně, v partě a jsou ohrožovány na zdraví (neorganizované aktivity, nekontrolované ze strany dospělých) nebo inklinují k sociálně patologickým jevům jako jsou záškoláctví, šikana[20], delikvence, kriminalita, patologické závislosti (např. gamblerství apod.) či propadají drogám (především alkohol, tabák, ale i jiné). Jedním z velmi aktuálních problémů současné společnosti je těmto

[19] Pávková, J.: Pedagogika volného času. Portál, Praha 1999, str. 117 - 153
[20] viz příloha č. 5

jevům zamezit, nabídnout dětem a mládeži kvalitní využívání volného času širokou nabídkou volnočasových aktivit. Současně působit na skupiny, které inklinují k těmto projevům a eliminovat je.

Příčiny a původ vzniku sociálně patologických jevů mezi dětmi a mládeží můžeme nalézt v rodině, škole a často i v nevhodném využívání volného času[21].

Nejdůležitější sociální skupina, která hraje největší roli ve vývoji dítěte je rodina. Stává se místem prvotní realizace volného času dětí i vytváření příslušných návyků. Mnohdy však není schopna umožnit a podněcovat zapojení dětí do aktivit volného času; a někdy jejich příští cestu naopak značně ztíží. Platí to zvláště o činnostech, jež se v rodině nemohou realizovat: uskutečňují se ve skupině vrstevníků a vyžadují soustavné odborné vedení nebo náročné vybavení.

Zařízení volného času mají v tomto směru více možností: pronikají hlouběji do různých oblastí skutečnosti a soustavného rozvoje zájmů dětí; formují a rozvíjejí sociální vazby počínaje vrstevníky až po celou společnost; zvládají různé cesty socializace zájemců.

Mezi rodinou a zařízením volného času může a má být přirozená návaznost, kterou však dnes narušují četné problémy rodiny, označované jako transformace nebo krize. Roste počet volných svazků muže a ženy bez uzavřeného manželství, stoupá počet dětí žijících pouze s jedním rodičem. Sociální dysfunkčnost rodiny zvyšuje vysoká rozvodovost, nezaměstnanost obou nebo některého z rodičů, či naopak jejich enormní zapojení do pracovní, zvláště pak podnikatelské aktivity. Roste též počet rodin s jedináčky, kteří se cítí osamoceni; někteří rodiče neznají možnosti, jimiž by volnočasový život svých dětí mohli sami obohacovat nebo je zaměřit na využití nabídek mimorodinných institucí.

Problémy se projevují také u současné školy. V mnoha evropských zemích včetně naší patří její aktivní podíl na uspořádání volného času žáků k jejím tradicím, i když problém volného času tím nemohl a nemůže být komplexně řešen.

V posledních letech však naše školy na rozdíl od západní i východní Evropy

[21] http://www.fsv.cuui.cz/konference/prispevky/4_Cech.doc

v nemálo případech rezignovaly na část svých mimovyučovacích aktivit. To oslabuje využití jejich velkého pedagogického potenciálu a tvůrčích vztahů mezi školou a jejími žáky i mezi školou a zařízeními volného času. Neřešení těchto otázek otevírá cestu negativním vlivům do školního i volnočasového života žáků. A naopak: věnovat jim pozornost, umožňuje jejich osobnost plynule a všestranně rozvíjet, působení školy i zařízení rozšiřovat a činit účinnějším.

Společenský rozměr má i sám volný čas; v něm vznikají nebo do něho ze společenského kontextu pronikají pozitivní i nežádoucí vlivy. Vytvářejí z něho pro život i výchovu dětí a mladých lidí jak prostředí nadějné, tak také potenciálně krizové. Rozpor mezi potřebou a realitou prohlubuje zvláště nedostatek nabídek zaviněný neexistencí nebo malou kapacitou zařízení; neznalost nebo malá předvídavost při odhadu vývoje mladé generace a jejích potřeb; lhostejnost ke zjištěným potřebám v místním i celostátním měřítku; sílící konzumní přístupy a vlivy násilí prezentované zvláště v hromadných sdělovacích prostředcích[22].

Pro zajímavost uvádím některé údaje a poznatky z výzkumu z roku 2001, který mapoval na brněnských základních a zvláštních školách u dětí mladšího školního věku (cílovou skupinou byli žáci 3.,4. a 5. tříd - výběrový soubor tvořilo 863 žáků, průměrný věk respondentů 9,6 roku) využívání volného času s důrazem na pohybové aktivity a v souvislosti s výskytem a zkušenostmi se sociálně patologickými jevy[23].

[22] Pávková, J. a kol.: Pedagogika volného času. Portál, Praha 1999, str. 198 - 200
[23] viz příloha č. 6

III. PRAKTICKÁ ČÁST – PRŮZKUM

1. Cíl průzkumu

1. Zjistit, jak děti mladšího školního věku tráví volný čas na vesnici a ve městě.
2. Zjistit strukturu zájmů dětí mladšího školního věku.
3. Navrhnout opatření pro zlepšení.

2. Výchozí předpoklady

Níže uvedené předpoklady byly stanoveny na základě zpracování literatury viz výše na straně, zpracování zkušeností a zpracování dalších informací (internet).

1. Lze předpokládat, že převládají spontánní aktivity nad těmi organizovanými. (Tento předpoklad bude ověřován pomocí dotazníku položkou č. 1, 3 a 4, analýzou produktů lidské činnosti - výkresy a rozhovory.)
2. Volnočasové aktivity dětí jsou bohatší ve městě než na vesnici. (Tento předpoklad bude ověřován pomocí dotazníku a to položkou č. 4, 5 a rozhovory.)
3. Volný čas tráví chlapci raději s chlapci a děvčata zase s děvčaty. (Tento předpoklad bude ověřován pomocí dotazníku a to položkou č. 8 a rozhovory.)
4. Množství příležitostí pro trávení volného času je větší ve městě. (Tento předpoklad bude ověřován pomocí dotazníku a to položkou č. 4, 5 a rozhovory.)
5. Na náplň volného času dětí mají vliv i multimédia. (Tento předpoklad bude ověřován pomocí dotazníku položkou č. 3,10, 12, výkresy a rozhovory.)

3. Popis zkoumaného vzorku

Průzkum byl učiněn na zkoumaném vzorku 120 dětí ze základních škol. 60 dětí reprezentovalo venkovskou školu v Horních Beřkovicích a 60 městskou školu ve Štětí. Dotázaní žáci ve věku od 9 do 11 let navštěvují 3., 4. a 5. třídu. Z každé třídy bylo dotázáno 20 dětí.

Přesný počet dotázaných dětí uvádím v následující tabulce:

Dot. celkem	chlapci	dívky	Dot. město	chlapci	dívky	Dot. vesnice	chlapci	dívky
120	58	62	60	31	29	60	27	33

4. Použité metody

Metoda rozhovoru (explorace)

Patří mezi nejužívanější diagnostické metody. Je to získávání informací prostřednictvím řeči, verbální komunikace. Je pomocnou metodou psychologie, které má být použito téměř při všech výzkumech. Kromě nových poznatků, jež o svěřenci získáme, umožňuje nám též ovlivňovat a korigovat jeho chování[24]. Rozeznáváme dva druhy rozhovorů: individuální a skupinový (beseda). Oba lze realizovat ve dvou podobách - jako rozhovor volný nebo řízený, podle toho, do jaké míry jsme s to ovlivnit téma a průběh rozhovoru.

Úspěšnost individuálního rozhovoru je podmíněna vzájemnou důvěrou a porozuměním, respektive citovou náklonností mezi pedagogem a dítětem. Individuálním rozhovorem se přibližujeme k dítěti a usnadňujeme mu autoprojektivní pohled. Rozhovor však musí mít neformální charakter, musí být otevřený a upřímný; měl by připomínat rozmluvu rodičů s dítětem. Pedagog nikdy nesmí dítě ironizovat.

Standardizovaný (řízený) rozhovor, jehož obsahové, tematické zaměření i průběh jsou předem stanoveny, může se ve chvílích spontánní sdílnosti dítěte změnit v rozhovor nestandardizovaný (volný), kdy pružně reagujeme na vzniklou situaci tím, že ponecháváme rozhovoru volný průběh a řídíme ho taktně a nenápadně. Registrujeme i použité prostředky mluvní komunikace (výběr slov, barvu hlasu, intonaci a tempo řeči, modulaci a dynamické odstínění projevu), jež ve svém souhrnu a v souvislosti se sdělovaným obsahem mohou napovědět i to, co vysloveno nebylo. Nezastupitelnou diagnostickou hodnotu mají při rozhovoru i nonverbální projevy a reakce: mimika tváře, gestikulace a pohyby. Řízeným

[24] Kutínová, Z., Wiedenová, M.: Úvod do psychologie pedagogické a sociální. TU, Liberec 2001, str. 9

individuálním rozhovorem lze zjistit např. ochotu dítěte vypovídat o věcech jemu osobně nepříjemných, o nichž ví, že mu nejsou ke cti (při hovoru o jeho neúspěších či kázeňských problémech), strukturu a hierarchii jeho morálních hodnot, rozložení jeho osobních zájmů i intenzitu jejich prožívání. Užitečnost řízeného rozhovoru závisí na ujasnění cíle (musíme vždy vědět, co chceme zjistit a o čem budeme se svěřencem hovořit. Rozhovor by měl být zahajován něčím, o čem lze předpokládat, že ho to zajímá a neuvede do rozpaků. Doporučuje se klást nepřímé, projektivní otázky (např. typu „co si myslíš o...?").

Skupinový rozhovor (beseda) mívá nejčastěji charakter řízeného rozhovoru. Diagnostik jej zaměřuje především na aktuální problémy související se životem v dané societě a v průběhu rozhovoru hledá za aktivní spoluúčastí všech způsob, jak vzniklé problémy řešit nebo jim předcházet. Každý uskutečněný rozhovor má svoji dimenzi výchovnou: má vyznít optimisticky, nadějně a vztah svěřence k diagnostikujícímu citově obohatit a upevnit[25]. Smyslem rozhovoru je získání poznatků specifického druhu, které buď doplňují nebo rozvíjejí, anebo ověřují údaje získané jinými metodami.

Metody dotazníku (ankety) používáme ke zjišťování údajů, u nichž nepředpokládáme možnost většího zkreslení. Dotazník je v podstatě zvláštní forma řízeného rozhovoru, místo ústních výpovědí přináší výpovědi písemné. Ve srovnání s rozhovorem je to postup časově méně náročný: zpravidla dáváme dotazník celé skupině osob současně (např. celé třídě) a lze jimi získat hodně údajů v poměrně krátkém časovém úseku od více osob současně.

K negativním stránkám dotazníkových metod patří hlavně nedostatek, omezení osobního kontaktu a jejich závislost na schopnosti introspekce u vyšetřované osoby a ochotě pravdivě vypovídat.

V dotazníku mohou být otázky:

- uzavřené: respondent na ně odpovídá např. ano - ne - nevím, nejčastěji formou zaškrtávání, volí z několika odpovědí v dotazníku tu, která se mu zdá nejvhodnější. Tyto otázky usnadňují zpracování a kladou menší nároky na

[25] Spousta, V.: Teoretické základy výchovy ve volném čase. Paido, Brno 1994, str. 144 - 145

vyjadřovací schopnosti respondenta. Někdy však mohou vést ke zkreslené odpovědi.

- otevřené: umožňují obšírnější odpovědi, nejsou tolik schématické
- jejich kombinace

Správná konstrukce dotazníku je velice náročná a odpovědná. Je na ni kladena celá řada požadavků. Otázky mají být jasné, přesné a srozumitelné jak po obsahové stránce, tak s přihlédnutím k věku a povahovým zvláštnostem respondentů. Je třeba zajistit také ochotu dotazovaných pravdivě vypovídat. Často se dotazník kombinuje s dalšími metodami a technikami.

Rozbor (analýza) výsledků lidské činnosti

Tato metoda vychází z poznatku, že každý produkt člověka je ve větší nebo menší míře poznamenaný osobnostními zvláštnostmi svého tvůrce a že lze jejich prostřednictvím zkoumat jeho psychiku. Rozbor produktu je tím hodnotnější, čím více člověk do něho vkládá ze svého „já" (např. slohová práce nebo kresba na volné téma). Výhodné je vždy spojení metody analýzy produktů s rozhovorem, popř. pozorováním.

Materiálem a pramenem pro studium produktů činnosti mohou být:

- bezprostřední nebo nepřímé produkty školního vyučování
- produkty spontánní nebo nepřímo řízené činnosti mimoškolní[26].

Při průzkumu byly použity tyto metody: metoda dotazníku[27], metoda rozhovoru a rozbor výsledků činnosti[28].

Nejdříve byl použit standardizovaný dotazník přiměřený věku dětí, který obsahoval 16 uzavřených položek. Podnět k jeho vypracování mi byl dán díky knize J. Čápa Psychologie pro učitele[29], kde byly uvedeny příklady otázek. Dotazníkem jsem chtěla zjistit, jaké jsou nejoblíbenější činnosti dětí ve volném

[26] Švingalová, D.: Základy obecné psychologie. TU, Liberec 1996, str. 81
[27] viz příloha č. 7
[28] viz příloha č. 8
[29] viz str. 141

čase, jaké rozdíly jsou v náplni volnočasových aktivit u dětí na vesnici a ve městě, kdo s dětmi nejčastěji tráví volné chvíle a kde tráví prázdniny.

K získání co největšího množství informací byla použita společně s dotazníkem metoda rozhovoru, a to jak nestandardizovaného formou volné besedy s dětmi ve skupinkách ve školní družině, tak i standardizovaného, individuálního rozhovoru s vychovatelkami ve školní družině. Předem byly připraveny otázky k získání co největšího množství informací k odpovědím z dotazníku.

K dokreslení obou výše uvedených metod byla ještě použita metoda rozbor výsledků činnosti u dětí z vesnické školy. K této metodě byly použity výkresy na téma „Jak trávíš nejraději svůj volný čas".

5. Organizace průzkumu

Dotazník byl zadán dětem ve třídě během vyučování. Žáci byli požádáni, aby pravdivě odpovídali a informováni, že vyplněné dotazníky budou použity k průzkumu. Zaškrtávaly pouze jedinou možnost, která jim byla nejbližší. Během vyplňování dotazníku mohli klást otázky ohledně nejasností. Děti se ptaly, jestli mohou zaškrtnout více možností, jestli mohou připsat sport nebo zájmový kroužek, který ve výčtu chybí, jestli mají odpovědět, že jsou doma samy, když rodiče přijdou zanedlouho po jejich návratu ze školy. Žáci 5. ročníku se nemohli rozhodnout, jestli svůj volný čas tráví raději s chlapci nebo s děvčaty, protože jsou venku s partou. Problém byl v preferování jediné možnosti. Děti pracovaly se zájmem a chutí.

Rozhovor s dětmi proběhl v malých skupinkách ve školní družině. Dětem byly kladeny předem připravené otázky jako např. Chodíte rádi do školní družiny a proč? Je ve školní družině dostatek hraček? Co vám tady chybí? Povídáte si se svými kamarády nebo s paní vychovatelkou? Co byste rádi dělali ve školní družině? Jak trávíte společné chvíle s rodiči? Navštěvujete divadla, muzea nebo kulturní domy? Chodíte (jezdíte) na kroužky do domova dětí a mládeže? Jaké máte možnosti k naplnění vašeho volného času na vesnici (ve městě)?

Rozhovor s vychovatelkami proběhl ve školní družině během zájmové činnosti dětí. Ptala jsem se na tyto otázky: Kolik dětí z různých ročníků chodí do školní družiny? Jaké činnosti děti nejvíce zaujmou? Máte možnost chodit do přírody? Jak se vám zamlouvá materiální vybavení školní družiny? Jaké hračky či pomůcky zde postrádáte? Pořádáte pro dětí nějaké zajímavé akce? ... Paní vychovatelky na mé otázky ochotně odpovídaly.

Materiál pro rozbor výsledků činnosti byl získán během vyučování v hodině výtvarné výchovy. Žáci měli za úkol nakreslit na čtvrtky, jak tráví nejraději svůj volný čas. Mohli si zvolit libovolnou techniku. Snahou bylo zjistit z výkresů v jaké míře se podílejí na náplni volného času dětí rodiče, jakou činnost mají děti nejraději, jestli tráví volný čas s kamarády či sourozenci.

5. Analýza a interpretace získaných dat

Odpovědi k jednotlivým otázkám jsem pro přehlednost uspořádala do tabulek. Jednotlivé odpovědi jsou vyjádřeny nejen počtem dětí, které danou odpověď označily, ale i v %. Dále jsou odpovědi rozděleny na celkový počet odpovědí dětí, odděleně chlapců a dívek a stejným způsobem jsou rozděleny i odpovědi dětí podle příslušnosti k venkovské a městské škole.

Za každou tabulkou následuje podrobnější komentář.

1) Kde trávíš svůj volný čas po skončení vyučování?
   a) ve školní družině
   b) odcházím domů k rodičům
   c) odcházím k babičce a dědovi
   d) odcházím domů a jsem tam sám

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	28	***23***	13	***22***	15	***24***	11	***18***	6	***19***	5	***17***	17	***28***	7	**26**	10	***30***
b	62	***52***	29	***51***	33	***53***	33	***55***	16	***52***	17	***59***	29	***48***	13	**48**	16	***49***
c	7	***6***	3	***5***	4	***6***	2	***3***	2	***6***	0	***0***	5	***9***	1	**4**	4	***12***
d	23	***19***	13	***22***	10	***17***	14	***24***	7	***23***	7	***24***	9	***15***	6	**22**	3	***9***

Z uvedené tabulky je patrné, že největší množství dětí odchází po skončení vyučování domů k rodičům, téměř čtvrtina všech dotázaných navštěvuje školní družinu, skoro stejné množství dětí odchází domů, kde je nikdo nečeká. Několik dětí jde ze školy k prarodičům.

Rozdíly mezi městem a vesnicí jsou vidět již v této tabulce. Venkovské děti mnohem více navštěvují školní družinu, zatímco děti z městské školy ve větší míře odcházejí domů k rodičům. Domnívám se, že příčinou jsou autobusové a vlakové spoje, které z Horních Beřkovic do okolních vesnic jedou pouze 1x. Žáci po skončení výuky čekají na spoj třeba i 2 hodiny. Proto rodiče raději volí péči družiny.

Děti na venkově mnohem více po skončení vyučování míří ke svým prarodičům. Naopak je více městských dětí, které jsou doma po škole samotné.

Mezi chlapci a dívkami nejsou v tomto směru patrné žádné větší rozdíly.

2) Jakou činností se nejlépe pobavíš ve školní družině?
   a) kreslením a malováním
   b) zpěvem
   c) sportem
   d) hrou
   e) rozhovory s kamarády
   f) rozhovorem s vychovatelkou
   g) soutěžemi
   h) jinou činností
   i) do školní družiny nechodím

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	8	***7***	2	***3***	6	***10***	3	***5***	2	***6***	1	***3***	5	***8***	0	***0***	5	***15***
b	3	***3***	1	***2***	2	***3***	2	***2***	1	***3***	1	***3***	1	***2***	0	***0***	1	***3***
c	8	***7***	7	***12***	1	***2***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	8	***13***	7	***26***	1	***3***
d	12	***10***	6	***10***	6	***10***	4	***7***	3	***10***	1	***3***	8	***13***	3	***11***	5	***15***
e	8	***7***	2	***3***	6	***10***	3	***5***	2	***6***	1	***3***	5	***8***	0	***0***	5	***15***
f	2	***2***	0	***0***	2	***3***	0	***0***	0	0	0	***0***	2	***3***	0	***0***	2	***6***
g	1	***1***	0	***0***	1	***2***	1	***2***	0	0	1	***3***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
h	1	***1***	1	***2***	0	***0***	1	***2***	1	3	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
i	77	***62***	39	***68***	38	***60***	46	***77***	22	72	24	***85***	31	***53***	17	***63***	14	***42***

Na otázku "Čím se nejlépe pobavíš ve školní družině?" odpověděly děti následujícím způsobem:

Největší zájem mají děti o hru, sport, kreslení a rozhovor s kamarádem. Méně je baví zpěv a rozhovor s vychovatelkou. Nepatrný zájem projevují děti o soutěže a jinou činnost.

Zde se již projevují rozdílné zájmy dívek a chlapců. Zatímco dívky upřednostňují kreslení a kamarádky, chlapci dávají přednost sportu. Obě pohlaví mají rádi hru.

I v tomto směru se projevují rozdíly mezi městem a venkovem. Je zarážející, že městské děti nemají v družině rády sport, zatímco u venkovských dětí sport vede. U obou typů škol si děti rády hrají. Děti z naší školy, na rozdíl od štětských žáků, mají rády rozhovor s vychovatelkou. Je vidět, že dětem jsou v obou školách příjemné rozhovory s kamarády. Naše děti nemají v oblibě soutěže.

3) Jak trávíš volný čas po návratu domů ze školy?
   a) četbou
   b) hrou na hudební nástroj
   c) kreslením a malováním
   d) sportováním
   e) sledováním televize
   f) poslechem hudby
   g) u počítače
   h) ručními pracemi (např. šití, pletení, háčkování, vyšívání, modelování atd.)
   i) jinak

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	9	***8***	4	***7***	5	***8***	6	***10***	3	***10***	3	***10***	3	***5***	1	***4***	2	***6***
b	8	***7***	2	***5***	5	***8***	6	***10***	2	***9***	4	***14***	2	***3***	1	***4***	1	***3***
c	17	***13***	4	***7***	13	***21***	7	***12***	3	***10***	4	***14***	10	***17***	1	***4***	9	***27***
d	26	***22***	17	***29***	9	***15***	9	***15***	5	***15***	4	***14***	17	***28***	12	***44***	5	***15***
e	26	***22***	11	***19***	15	***23***	16	***25***	9	***29***	7	***24***	10	***17***	2	***7***	8	***25***
f	7	***6***	1	***2***	6	***10***	2	***2***	1	***3***	1	***3***	5	***8***	0	***0***	5	***15***
g	17	***16***	13	***23***	6	***10***	11	***18***	6	***18***	5	***18***	8	***14***	7	***26***	1	***3***
h	4	***3***	2	***3***	2	***3***	2	***2***	1	***3***	1	***3***	2	***3***	1	***4***	1	***3***
i	4	***3***	3	***5***	1	***2***	1	***1***	1	***3***	0	***0***	3	***5***	2	***7***	1	***3***

Podle odpovědí na tuto otázku se zdá, že děti jsou velmi sportovně založeny. Plných 26 % dětí rádo sportuje. Bohužel stejné procento dětí se věnuje činnosti, kterou bychom neměli jako rodiče i učitelé dětem příliš doporučovat - 26 % žáků po příchodu ze školy, kde proseděli někdy i 6 hodin, si doma znovu sedne k televizi. Bohužel i toto číslo dokládá fakt, že náš národ není zrovna sportovně založen.

Jsem velmi ráda, že tradiční kreslení a malování v současné přetechnizované době velmi dobře konkuruje práci s počítači.

To, že četbou se zabývá pouze 9% všech dotázaných potvrzuje, co již dávno pozoruji, že děti v celku málo čtou. Učitelé češtiny si velmi stěžují, že se žáci příliš četbě nevěnují .

Chlapci jsou více sportovně založeni než dívky. Dívky se mnohem více věnují kreslení, malování a hudbě, ať poslechu nebo vlastnímu hraní na hudební nástroj.

Překvapujícím zjištěním jsou pro mě ruční práce. Obě pohlaví se této zálibě věnují stejně.

Zatímco u dětí z městské školy dominuje sledování televize - 25%, u dětí z venkova je to sport - 28%.

Na druhé místo staví městské děti počítače - 18%, venkovské kreslení a počítače - 17%.

Sportu se ve městě věnuje 15% žáků. Téměř stejný počet dětí - 14% na venkově pracuje s počítačem.

Naše děti dále rády poslouchají hudbu a čtou.

Děti z městské školy také čtou.

V hraní na hudební nástroj vedou městské děti. Příčinu bych viděla hlavně v tom, že základní umělecké školy (ZUŠ) jsou ve městě a pro děti z venkova a jejich rodiče je velmi problematické dojíždět třeba i 3x v týdnu na výuku.

4) Jaký druh sportu provozuješ?
   a) kopaná
   b) plavání
   c) volejbal
   d) košíková
   e) házená

f) bojová umění (judo, karate atd.)
g) aerobic
h) gymnastika
i) jiný sport
j) žádný sport neprovozuji

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	37	***30***	28	***48***	9	***15***	17	***28***	10	***32***	7	***25***	20	***33***	18	***66***	2	***6***
b	20	***17***	6	***10***	14	***22***	9	***15***	2	***6***	7	***25***	11	***18***	4	***15***	7	***21***
c	3	***2***	2	***3***	1	***2***	3	***5***	2	***6***	1	***3***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
d	1	***1***	0	***0***	1	***2***	1	***2***	0	***0***	1	***3***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
e	1	***1***	0	***0***	1	***2***	1	***2***	0	***0***	1	***3***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
f	5	***4***	3	***5***	2	***3***	3	***5***	2	***6***	1	***3***	2	***3***	1	***4***	1	***3***
g	23	***19***	1	***2***	22	***35***	4	***7***	1	***3***	3	***10***	19	***32***	0	***0***	19	***58***
h	2	***2***	0	***0***	2	***3***	1	***2***	0	***0***	1	***3***	1	***2***	0	***0***	1	***3***
i	20	***17***	12	***22***	8	***13***	14	***23***	9	***30***	5	***18***	6	***10***	3	***11***	3	***9***
j	8	***7***	6	***10***	2	***3***	7	***11***	5	***17***	2	***7***	1	***2***	1	***4***	0	***0***

Pro děti je nejzajímavějším sportem kopaná - 37%, dále aerobic - 23%, plavání - 17% a jiný sport - 17%. 8% žáků se nevěnuje žádnému sportu. 4% navštěvují bojová umění, 2% gymnastiku a volejbal. 1% dětí najdeme na košíkové a házené.

Zde se ve větší míře uplatňují rozdíly mezi chlapci a děvčaty. Zatímco chlapci mají raději fotbal, dívky aerobic. 22% chlapců chodí na jiný sport a stejné procento dívek na plavání.

U dívek je dále zájem i o fotbal - 15% a o jiný sport - 13%. 10% chlapců plave.

Z této tabulky by se dalo usoudit, že chlapci jsou línější ve sportu než děvčata. (chlapci nesportují v 10%, dívky ve 3%.)

V této otázce jsou opět vidět možnosti městských a venkovských dětí. Naše děti chodí na fotbal - 33% a na aerobic - 32%. Tyto dva sporty dominují proto, že fotbalový klub je v naší vesnici, aerobic je přímo ve škole. Do blízkého města dojíždí na plavání 18 % našich dětí. Na ostatní sporty musí děti poměrně složitě dojíždět, a tak se jich příliš neúčastní.

Děti z městské školy také rády hrají fotbal - 28% a chodí plavat - 15%. Jiný sport provozuje 23%. Aerobic 7%, 5% volejbal a bojová umění.

5) Který zájmový kroužek navštěvuješ?
   a) divadelní
   b) výtvarný
   c) hra na hudební nástroj
   d) sborový zpěv
   e) počítačový
   f) taneční
   g) jazykový
   h) modelářský
   i) hasičský
   j) čtenářský
   k) tělovýchovný (např. Sokol, kopaná, plavání atd.)
   l) turistický
   m) jiný
   n) žádný

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	1	***1***	1	***2***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	1	***2***	1	***4***	0	***0***
b	6	***5***	5	***9***	1	***2***	4	***7***	3	***10***	1	***3***	2	***3***	2	***7***	0	***0***
c	10	***8***	4	***7***	6	***10***	5	***7***	2	***6***	3	***10***	5	***8***	2	***7***	3	***9***
d	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
e	2	***2***	0	***0***	2	***3***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	2	***3***	0	***0***	2	***7***
f	5	***4***	0	***0***	5	***8***	2	***3***	0	***0***	2	***7***	3	***5***	0	***0***	3	***9***
g	9	***8***	3	***5***	6	***10***	4	***7***	2	***6***	2	***7***	5	***8***	1	***4***	4	***12***
h	1	***1***	0	***0***	1	***2***	1	***2***	0	***0***	1	***3***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
i	9	***8***	6	***10***	3	***5***	1	***2***	0	***0***	1	***3***	8	***14***	6	***23***	2	***7***
j	2	***2***	0	***0***	2	***3***	2	***3***	0	***0***	2	***7***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
k	31	***25***	20	***35***	11	***17***	13	***22***	8	***26***	5	***18***	18	***30***	12	***44***	6	***8***
l	6	***5***	3	***5***	3	***5***	4	***7***	3	***10***	1	***3***	2	***3***	0	***0***	2	***7***
m	18	***14***	6	***10***	12	***19***	10	***17***	5	***16***	5	***18***	8	***14***	1	***4***	7	***21***
n	20	***17***	10	***17***	10	***16***	14	***23***	8	***26***	6	***21***	6	***10***	2	***7***	4	***12***

Největší zájem mají děti o kroužky tělovýchovného charakteru - 25%, jiný - 14%, hasičský, jazykový, hudební - 8%. Do žádného kroužku nechodí 17% všech dotázaných dětí. Dále děti navštěvují kroužek výtvarný, turistický - 5% a taneční -

4%. Počítače a čtenářský kroužek zajímá 2% dětí. Sborový zpěv nenavštěvuje nikdo.

Chlapci mají nejvíce v oblibě kroužek tělovýchovný - 35%. Žádný kroužek nenavštěvuje 17% chlapců. 10% chodí do požárnického a jiného kroužku. Výtvarný navštěvuje 9% hochů, hudební 7%, turistický a jazykový 5%, divadelní 2%.

Dívky mají nejraději kroužek jiného zájmu, než bylo uvedeno, 16% dívek nikam nechodí, 17% navštěvuje tělovýchovný kroužek, 10% jazykový a hudební. I požárníci mají u děvčat úspěch, stejně jako taneční kroužek. Méně zájmu projevují dívky o výtvarný, počítačový, modelářský a čtenářský kroužek.

Nejvíce dotázaných dětí z města uvedlo, že nechodí do žádného kroužku - 23%. 22% upřednostňuje tělovýchovný kroužek. Jiný kroužek 17 %. Výtvarný, turistický, hudební a jazykový kroužek si vysloužily pozornost 7% dětí z města.

Děti z vesnice uvádí jako nejčastěji navštěvovaný kroužek tělovýchovný - 30%. Jiný a požárnický kroužek navštěvuje 14% žáků. Do žádného kroužku nechodí 10% dětí. Hudební a jazykový má rádo 8%, taneční 5%, výtvarný, turistický a počítačový 3%, divadelní 2%.

Dá se říci, že více dětí z vesnice navštěvuje nějaký kroužek, ačkoli jejich možnosti jsou velmi omezené.

Naše škola se snaží nabízet svým žákům co nejvíce kroužků. Bohužel, mnohdy pro nedostatek prostor a časovou tíseň jsme nuceni některé kroužky zkracovat nebo přesouvat i rušit. I přes tyto problémy je vidět, a má praxe to dokládá, že zájem dětí nemůžeme vždy uspokojit. Kroužky, které jsou na naší škole dětem k dispozici jsou vždy plně využity. Prostory naší školy též zdarma poskytujeme klubům a kroužkům organizovaných ve vesnici pro naše děti. Dětem umožňujeme účast na různých soutěžích i v době výuky.

6) Kdo ti pomáhá ve tvých zálibách?
   a) maminka
   b) tatínek
   c) sourozenec
   d) babička
   e) dědeček

f) kamarád
g) někdo jiný
h) nikdo

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	52	***43***	20	***34***	32	***52***	19	***32***	10	***32***	9	***31***	33	***55***	10	***37***	23	***70***
b	18	***15***	14	***24***	4	***6***	7	***12***	6	***19***	1	***3***	11	***18***	8	***30***	3	***9***
c	6	***5***	4	***7***	2	***3***	4	***7***	3	***10***	1	***3***	2	***3***	1	***4***	1	***3***
d	3	***3***	0	***0***	3	***5***	2	***3***	0	***0***	2	***7***	1	***2***	0	***0***	1	***3***
e	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
f	13	***11***	7	***12***	6	***10***	10	***17***	4	***13***	6	***22***	3	***5***	3	***10***	0	***0***
g	3	***3***	2	***3***	1	***2***	2	***3***	1	***3***	1	***3***	1	***2***	1	***4***	0	***0***
h	25	***20***	11	***20***	14	***22***	16	***26***	7	***23***	9	***31***	9	***15***	4	***15***	5	***15***

V této otázce mě zajímalo, kdo děti v jejich zájmech vede a podporuje. Ať chceme nebo nechceme, děti je třeba někdy usměrnit a hlavně podporovat, aby byl jejich volný čas využit, ale aby nebyly přetížené.

Nejvíce podpory děti nachází u svých maminek - 43%. Bohužel téměř 1/6 dětí v jejich zájmech nikdo nepodporuje. Velkým pomocníkem dětí je i tatínek - v 15%. S kamarádem chodí do kroužku 11% dětí. Sourozenci pomáhají v 5%. Babičky ve 3%, stejně tak jako někdo jiný. Dědečkové nejsou v tomto směru nijak angažovaní.

Chlapci se ve svých zájmech mohou spolehnout především na své maminky - 34%, a tatínky - 24%. Kupodivu, děvčata takový zájem u svých otců nevzbuzují, je podporuje tatínek pouze v 6%. Chlapci jsou více podporováni svými sourozenci, děvčata zase babičkami. Obě pohlaví jsou na tom stejně co se týče povzbuzením od někoho jiného. Přibližně na stejno jsou i v tom, že je nemotivuje nikdo.

Venkovské i městské děti podporují nejvíce maminky, i když vesnické děti jsou na tom lépe. Stejně tak je tomu i s účastí otců. Městské děti převyšují ty venkovské v tom, že je nikdo nepodporuje.

Z vlastní zkušenosti bych příčinu opět viděla především v dopravě. Zatímco městské děti mohou jít v mnoha případech na kroužek samotné, rodiče z venkova musí své děti mnohdy na místo kroužku dovést autem a tam na ně počkat.

7) S kým nejraději trávíš svůj volný čas?
   a) sám
   b) s jedním kamarádem
   c) se dvěma kamarády
   d) s partou
   e) s rodiči
   f) s prarodiči
   g) se sourozenci
   h) s někým jiným

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	15	***12***	6	***10***	9	***15***	4	***7***	3	***10***	1	***3***	11	***18***	3	***11***	8	***24***
b	19	***16***	10	***17***	9	***15***	11	***18***	7	***23***	4	***13***	8	***13***	3	***11***	5	***16***
c	22	***18***	5	***9***	17	***26***	12	***20***	4	***13***	8	***28***	10	***17***	1	***4***	9	***27***
d	30	***25***	23	***40***	7	***11***	16	***27***	10	***32***	6	***21***	14	***23***	13	***48***	1	***3***
e	24	***20***	10	***17***	14	***23***	11	***18***	5	***16***	6	***21***	13	***22***	5	***19***	8	***24***
f	2	***2***	0	***0***	2	***3***	2	***3***	0	***0***	2	***7***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
g	6	***5***	3	***5***	3	***5***	3	***5***	1	***3***	2	***7***	3	***5***	2	***7***	1	***3***
h	2	***2***	1	***2***	1	***2***	1	***2***	1	***3***	0	***0***	1	***2***	0	***0***	1	***3***

Díky této otázce jsem chtěla zjistit, koho mají děti raději ve své blízkosti ve svém volném čase.

Zjistila jsem, že nejvíce dětí má rádo společnost party - 25% a rodičů - 20%. S 2 kamarády je 18% žáků, s jedním kamarádem 12%. Velmi mě zarazilo procento samotářských dětí - plných 12%. Ve společnosti sourozenců je často 5% dotazovaných, s prarodiči pouhá 2%. S někým jiným jsou 2%.

Chlapci upřednostňují partu - 40%, dívky společnost 2 kamarádek - 26%. S rodiči jsou ráda spíše děvčata - 23%, chlapců jen 17%. Obě pohlaví tráví svůj volný čas také s 1 kamarádem (chl. - 17%, d. - 15%). Dívky se v 11% vyskytují v partě, chlapci v 9 % se 2 kamarády. Je více samotářských děvčat - 15%, než chlapců - 10%. Žádný chlapec neuvedl, že by svůj volný čas trávil s prarodiči, dívky ve 3%. Hoši a děvčata se shodují na zastoupení svých sourozenců - 5%. Stejně tak je to i s přítomností někoho jiného - 2%.

Děti z města i vesnice se shodují v tom, že nejoblíbenější společností je pro ně parta. Venkovské děti dále uvádějí společnost rodičů - 22%, městské děti 2 kamarády - 20%. Děti na venkově hrají prim v samotářství - 18%, zatímco ve městě je to jen 7%. Na venkově je ve společnosti 2 kamarádů 17%. Ve městě s 1 kamarádem 18% na venkově 13%. S rodiči je 18% dětí z města, s prarodiči 3%. Žádné venkovské dítě neuvedlo, že by svůj volný čas trávilo s prarodiči. Shodují se v přítomnosti sourozenců - 5% a v účasti někoho jiného - 2%

8) Svůj volný čas trávím raději
a) s chlapci
b) s děvčaty
c) sám

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	52	***43***	45	***78***	7	***11***	24	***40***	21	***10***	3	***10***	28	***46***	24	***89***	4	***12***
b	67	***56***	13	***22***	54	***87***	36	***60***	10	***90***	26	***90***	31	***52***	3	***11***	28	***85***
c	1	***1***	0	***0***	1	***2***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	1	***2***	0	***0***	1	***3***

Je pro děti přijatelnější přítomnost chlapců nebo dívek? Na tuto otázku mi měla odpovědět otázka č. 8.

56% všech dotázaných je raději s chlapci, 43% s děvčaty. 1% má raději samotu. Chlapci jsou raději ve společnosti hochů - 78%. 22% chlapců je rádo i ve společnosti dívek. Dívky dávají přednost svým vrstevnicím - 87%, ale tolerují i přítomnost chlapců - 11%. 2% dívek jsou nejraději samotné.

Městští chlapci jsou více tolerantnější k přítomnosti dívek ve svém okolí - 32%, zatímco na venkově je 11%. Naopak, dívky na vesnici si oproti dívkám ve městě polepšily o 2% (co se týče snášenlivosti chlapců ve své blízkosti).

Žádná dívka z města neuvedla, že by byla nejraději sama. Na venkově to byla 3%.

Předpokládám, že pokud bych tuto otázku položila ve vyšších ročnících, pravděpodobně by se odpovědi velmi lišily. Vzhledem k psychickému vývoji dětí a hlavně díky nástupu puberty .

9) Jaké knihy čteš nejraději?
   a) naučné (encyklopedie)
   b) dobrodružné
   c) historické
   d) pohádkové
   e) vědecko – fantastické
   f) dívčí romány
   g) přírodopisné
   h) jiné

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	21	***18***	11	***19***	10	***16***	12	***20***	8	***26***	4	***15***	9	***15***	3	***11***	6	***18***
b	31	***25***	21	***36***	10	***16***	14	***23***	8	***26***	6	***21***	17	***28***	13	***48***	4	***12***
c	8	***7***	5	***9***	3	***5***	8	***13***	5	***16***	3	***10***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
d	26	***21***	7	***12***	19	***31***	8	***13***	3	***10***	5	***17***	18	***30***	4	***15***	14	***42***
e	3	***3***	2	***3***	1	***2***	3	***5***	2	***6***	1	***3***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
f	14	***12***	1	***2***	13	***21***	7	***12***	0	***0***	7	***24***	7	***12***	1	***4***	6	***18***
g	6	***5***	4	***7***	2	***3***	4	***7***	2	***6***	2	***7***	2	***3***	2	***7***	0	***0***
h	11	***9***	7	***12***	4	***6***	4	***7***	3	***10***	1	***3***	7	***12***	4	***15***	3	***10***

Ačkoli je v poslední době spíše trend u dětí nečíst, i tak děti čtou a výběr jejich knih je velmi zajímavý.

U dětí vedou knihy s dobrodružnou tematikou - 31%, skvěle jim konkurují pohádky - 26%. Encyklopedie, které jsou v poslední době velmi pěkně zpracované pročítá 21% žáků. O dívčí románky má zájem 14% všech dotázaných. 11% dětí si najde knihu s jinou než uvedenou tematikou. O historii se zajímá 8% dotázaných. Přírodovědné knihy čte 6% dětí. Příliš mnoho zájmu nevzbuzují vědecko fantastická díla - 3%.

Zatímco chlapcům se líbí dobrodružství - 36%, *dívkám pohádky* - 31%. U chlapců jsou na druhém místě encyklopedie - 19%, u dívek dívčí románky - 21%. I chlapce baví pohádky - 12%, dívky encyklopedie a dobrodružné knihy - 16%. Chlapci též projevují zájem o jinou tvorbu - 12%, dívky pouze v 6%. Chlapci předčí dívky v zájmu o přírodu - 7%, dívky 3%. Kupodivu, i chlapci čtou dívčí románky - ve 2%. 9% chlapců a 5% dívek má zájem o knihy s historickou tematikou. Nejmenší zájem mají dívky o vědecko fantastická díla - 2%, chlapci ve 3%.

U městských dětí zvítězily dobrodružné knihy - 23%. Dále encyklopedie - 20%, historie a pohádky - 13%, dívčí románky - 12%, přírodovědné a jiné knihy - 7% a vědecko fantastické - 5%.

Děti z vesnice staví na první místo pohádky - 30%, dobrodružné knihy - 28%, encyklopedie - 15%, dívčí a jiné - 12%, přírodovědné - 3%. Žádné dítě z vesnice nečte historické a vědecko fantastické knihy.

10) Jaké televizní pořady nejraději sleduješ?
a) komedie
b) pohádky
c) kreslené filmy
d) dobrodružné filmy
e) soutěže
f) dokumentární filmy
g) přírodopisné filmy
h) historické filmy
i) rodinné filmy
j) kriminální filmy
k) filmy pro děti
l) jiné

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	39	***32***	18	***30***	21	***33***	20	***33***	5	***16***	15	***52***	19	***32***	13	***48***	6	***18***
b	18	***15***	4	***7***	14	***23***	9	***15***	3	***10***	6	***21***	9	***15***	1	***4***	8	***24***
c	4	***3***	2	***3***	2	***3***	1	***2***	1	***3***	0	***0***	3	***5***	1	***4***	2	***6***
d	5	***4***	4	***7***	1	***2***	4	***7***	4	***13***	0	***0***	1	***2***	0	***0***	1	***3***
e	20	***16***	8	***14***	12	***19***	9	***15***	4	***13***	5	***17***	11	***18***	4	***15***	7	***21***
f	1	***1***	1	***2***	0	***0***	1	***2***	1	***3***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
g	3	***3***	3	***5***	0	***0***	3	***5***	3	***10***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
h	3	***3***	1	***2***	2	***3***	2	***3***	1	***3***	1	***3***	1	***2***	0	***0***	1	***3***
i	7	***6***	4	***7***	3	***5***	5	***8***	3	***10***	2	***7***	2	***3***	1	***4***	1	***3***
j	7	***6***	4	***7***	3	***5***	2	***3***	2	***6***	0	***0***	5	***8***	2	***7***	3	***10***
k	8	***7***	5	***9***	3	***5***	3	***5***	3	***10***	0	***0***	5	***8***	2	***7***	3	***10***
l	5	***4***	4	***7***	1	***2***	1	***2***	1	***3***	0	***0***	4	***7***	3	***11***	1	***3***

Místo knihy děti raději sáhnou po ovladači na televizi. Velmi zajímavá zjištění mi poskytla právě tato otázka. Je to jedna z mála otázek, kde se všechny děti shodly na prvním místě sledovanosti. Děti z venkova, města, chlapci a dívky nejraději sledují komedie.

16% dětí sleduje soutěže, jim velice dobře konkurují pohádky - 15%. Oblíbené jsou i filmy pro děti - 7%. Rodinné a kriminální filmy rádo sleduje 6% dětských diváků. Další filmy, jako jsou animované, dobrodružné, přírodovědné, historické a jiné sleduje přibližně stejný počet diváků - od 2 do 3%. O dokumentární filmy není mezi dětmi příliš velký zájem.

Chlapci mají raději soutěže - 14%, dívky pohádky - 23%. U chlapců dále následují filmy pro děti - 9%, u dívek soutěže - 19%. Chlapci sledují i pohádky, rodinné filmy, kriminální, jiné a dobrodružné - 7%, přírodovědné - 5%, animované a historické - 2 - 3%. Dívky sledují rodinné, kriminální a dětské filmy v 5%, animované, dobrodružné, historické a jiné sledují 2 - 3%. Žádná dívka neuvedla, že by sledovala dokumentární a přírodovědné filmy.

První místa obliby filmů u městských a venkovských dětí jsou stejná. První jsou komedie, druhé soutěže a třetí pohádky. Pak se již pořadí začíná měnit. Děti z města se dívají na rodinné filmy - 8%, dobrodružné - 7%, přírodovědné a dětské - 5%, kriminální a historické - 3%, animované, dokumentární a jiné - 2%. Žáci z vesnice se dále dívají na kriminální a dětské - 8%, jiné - 7%, animované - 5%, rodinné 3%, historické a dobrodružné - 2%. Žádné z nich se nedívá na dokumentární a přírodovědné.

11) Kde trávíš volný čas o víkendu?
a) doma
b) u babičky a dědečka
c) na chalupě
d) u příbuzných (tety, strýce atd.)
e) jinde

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	64	***53***	23	***40***	41	***66***	30	***50***	15	***48***	15	***52***	34	***57***	8	***30***	26	***79***
b	26	***22***	14	***24***	12	***20***	14	***23***	5	***16***	9	***31***	12	***20***	9	***32***	3	***9***
c	4	***3***	3	***5***	1	***2***	3	***5***	2	***7***	1	***3***	1	***2***	1	***4***	0	***0***
d	9	***8***	5	***9***	4	***6***	6	***10***	4	***13***	2	***7***	3	***5***	1	***4***	2	***6***
e	17	***14***	13	***22***	4	***6***	7	***12***	5	***16***	2	***7***	10	***16***	8	***30***	2	***6***

Nejvíce dětí tráví víkend doma - 64%, 26% je u prarodičů, 17% jinde, 9% u příbuzných, 4% na chalupě.

Chlapci - 40% a dívky - 66% jsou doma. 24% hochů a 20% dívek je u prarodičů. Jinde je 22% chlapců a 6% dívek. U příbuzných je 9% hochů a 6% opačného pohlaví. Na chalupě přes víkend tráví své volno 5% chlapců a 2% dívek.

Pokud se podíváme na pořadí nejčastěji navštěvovaných míst během víkendových dnů, příliš se u obou skupin dětí neliší. Nepatrně se odlišuje v procentuálním zastoupení, ale pořadí je stejné - domov, prarodiče, jinde, příbuzní a chalupa.

12) Co nejraději děláš o víkendu?
a) sleduji televizi
b) pracuji s počítačem
c) sportuji
d) jezdím na výlety
e) čtu
f) poslouchám hudbu
g) hraji si
h) odpočívám v posteli
i) ruční práce
j) něco jiného

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	31	***25***	15	***26***	16	***26***	15	***25***	7	***23***	8	***28***	16	***27***	8	***30***	8	***24***
b	19	***16***	11	***18***	8	***14***	9	***15***	7	***23***	2	***7***	10	***17***	4	***15***	6	***18***
c	25	***21***	15	***26***	10	***16***	9	***15***	6	***19***	3	***10***	16	***27***	9	***33***	7	***21***
d	9	***8***	5	***9***	4	***6***	5	***8***	3	***10***	2	***7***	4	***6***	2	***7***	2	***6***
e	8	***7***	0	***0***	8	***13***	7	***12***	0	***0***	7	***25***	1	***2***	0	***0***	1	***3***
f	4	***3***	1	***2***	3	***5***	1	***2***	0	***0***	1	***3***	3	***5***	1	***4***	2	***6***
g	10	***8***	6	***10***	4	***6***	5	***8***	4	***13***	1	***3***	5	***8***	2	***7***	3	***10***
h	3	***3***	1	***2***	2	***3***	2	***3***	1	***3***	1	***3***	1	***2***	0	***0***	1	***3***
i	6	***5***	3	***5***	3	***5***	4	***7***	2	***6***	2	***7***	2	***3***	1	***4***	1	***3***
j	5	***4***	1	***2***	4	***6***	3	***5***	1	***3***	2	***7***	2	***3***	0	***0***	2	***6***

Během svého volného času o víkendu nejvíce dětí tráví čas sledováním televize - 25%. Téměř stejné množství dětí se věnuje sportu - 21%. Bohužel další velké procento dětí - 16% sedí u počítače. 8% se zabavuje hrou a chodí na výlety,

7% čte, 5% se věnuje ručním pracem, 4% něčemu jinému a 3% poslechu hudby stejně tak jako odpočinku v posteli.

I v této tabulce můžeme nalézt jasné rozdíly mezi zájmy chlapců a dívek. Zatímco u chlapců převažuje televize a sport ve stejném množství - 26%, dívky raději lenoší u televize - 26% a sportu se věnuje pouze 16% z nich. U počítače je 18% hochů a 14% dívek. Chlapci se zabaví také hrou - 10%, 9% chodí na výlety, 5% provádí ruční práce, 2% shodně uvedla, že odpočívají, poslouchají hudbu aj. Žádný chlapec nečte. Dívky chodí na výlety, hrají si a provádí jinou činnost - 6%. 5% děvčat poslouchá hudbu a věnují se poslechu hudby. 3% odpočívají.

Škoda, že i v další části se projevuje trend malého pohybu. Venkovské i městské děti na první místo své činnosti postavilo televizi (m. - 25%, v. - 27%). U dětí z venkova dále vede sport - 27%, počítače - 17%, hra - 8%, výlet - 6%, poslech hudby - 5%, ruční práce a jiné - 3%, četba a odpočinek - 2%. Děti z města řadí na druhé místo počítače stejně jako sport - 15%. Děti z města více čtou - 12%, na výlety chodí 8% z nich, stejné množství si hraje, 7% se zajímá o ruční práce, 5% o něco jiného, 3% odpočívají a 2% poslouchají hudbu.

Opět se mi zdá, že se naplňují prognózy mnoha odborníků, kteří tvrdí, že naší společnosti chybí pohyb a že se z nás stává národ peciválů.

13) Kde bydlíš?
a) v místě školy
b) dojíždím z jiné vesnice
c) dojíždím z jiného města

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	66	***55***	36	***62***	30	***48***	48	***80***	25	***81***	23	***79***	18	***30***	11	***41***	7	***21***
b	54	***45***	22	***38***	32	***52***	12	***20***	6	***19***	6	***21***	42	***70***	16	***59***	26	***79***
c	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***	0	***0***

Zde zřetelně vidíme rozdíly mezi městskou školou a venkovskou. Vypočtená procenta jasně dokazují, že na venkovské škole je mnohem více dojíždějících

žáků, než ve městě (v. - 70%, m. - 20%). Do Štětí dojíždí pouze 20% dětí z okolních vesnic, v naší škole je pouze 30% místních žáků.

14) Kde trávíš nejraději vánoční prázdniny?
a) doma
b) na horách
c) u prarodičů
d) na chalupě
e) jinde

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	83	***69***	36	***61***	47	***76***	41	***68***	17	***55***	24	***83***	42	***70***	19	***70***	23	***70***
b	13	***11***	11	***18***	2	***3***	6	***10***	6	***19***	0	***0***	7	***12***	5	***19***	2	***6***
c	10	***8***	7	***11***	5	***8***	9	***15***	5	***17***	4	***14***	1	***2***	2	***0***	1	***3***
d	3	***3***	2	***3***	1	***2***	3	***5***	2	***6***	1	***3***	0	***0***	0	***0***	0	***0***
e	11	***9***	4	***7***	7	***11***	1	***2***	1	***3***	0	***0***	10	***16***	3	***11***	7	***21***

Nejkrásnější svátky v roce tráví většina dětí doma - 69%, pouze 11% odjíždí na hory, 9% je jinde, 8% u prarodičů, 3% na chalupě.

To, že se zde vyskytují rozdíly mezi chlapci a dívkami není, podle mého názoru zapříčiněno jejich odlišnými zájmy, ale spíše rodinnou a finanční situací.

Dívky i chlapci jsou na Ježíška doma - 76 a 61%. 18% hochů odjíždí na hory, 11% jede k prarodičům, 7% je jinde, 2% na chalupě. 11% dívek je jinde, 8% u prarodičů, 3% na horách, 2% na chalupě.

U dětí z vesnice i města je na prvním místě domov - 70 a 68%, 16% venkovských dětí je jinde, 12% na horách, 2% u prarodičů, žádný z nich neodjíždí na chalupu. Ve městě je situace trochu jiná, 15% je u babičky a dědečka, 10% na horách, 5% na chalupě, 2% jinde.

15) Kde trávíš nejraději jarní prázdniny?
a) doma
b) na horách
c) u prarodičů
d) na chalupě
e) jinde

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	61	***51***	31	***53***	30	***48***	29	***48***	17	***55***	12	***41***	32	***53***	14	***52***	18	***55***
b	11	***9***	5	***9***	6	***10***	4	***7***	2	***6***	2	***7***	7	***12***	3	***11***	4	***12***
c	10	***8***	2	***3***	8	***13***	8	***13***	2	***6***	6	***21***	2	***3***	0	***0***	2	***6***
d	14	***12***	8	***14***	6	***10***	10	***17***	7	***23***	3	***10***	4	***7***	1	***4***	3	***9***
e	24	***20***	12	***21***	12	***19***	9	***15***	3	***10***	6	***21***	15	***25***	9	***33***	6	***18***

Jarní prázdniny opět většina dětí tráví doma - 61%, jinde je 24%, na chalupě 14%, na horách 11%, u prarodičů 10%.

Zde se odpovědi chlapců a dívek mnoho neliší. Nejvíce je jich doma - ch. 53%, d. 48%. Jinde je chlapců 21%, dívek 19%. Nyní se již údaje rozchází, 14% chlapců je na chalupě, 13% dívek u prarodičů, 9% hochů na horách, kde je i 10% dívek. Stejné množství dívek je na chalupě. Pouhá 3% chlapců tráví jarní prázdniny u prarodičů.

Městské a venkovské děti se shodují pouze v prvním místě, tím jsou jarní prázdniny strávené doma (m. - 48%, v. - 53%). Děti z naší školy jezdí i jinam - 25%, na hory 12%, na chalupu 7% a k prarodičům 3%. Děti ze Štětí jezdí na chalupu v 17%, jinam 15%, k prarodičům 13% a 7% na hory.

16)Kam jezdíš nejčastěji o letních prázdninách?

a) na tábor
b) na dovolenou do zahraničí
c) na dovolenou v České republice
d) k prarodičům
e) k příbuzným
f) jinam
g) nikam

Otázka	celkem		chlapci		dívky		město		chlapci		dívky		vesnice		chlapci		dívky	
	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%	poč.	%
a	26	***22***	16	***27***	10	***16***	12	***20***	7	***23***	5	***17***	14	***23***	9	***34***	5	***15***
b	27	***23***	13	***22***	14	***23***	11	***18***	3	***10***	8	***28***	16	***27***	10	***38***	6	***18***
c	28	***23***	9	***16***	19	***31***	13	***22***	7	***23***	6	***21***	15	***25***	2	***7***	13	***40***
d	14	***11***	8	***14***	6	***10***	10	***17***	6	***18***	4	***14***	4	***7***	2	***7***	2	***6***
e	9	***8***	5	***9***	4	***6***	7	***12***	3	***10***	4	***14***	2	***3***	2	***7***	0	***0***
f	6	***5***	4	***7***	2	***3***	2	***3***	2	***6***	0	***0***	4	***7***	2	***7***	2	***6***
g	10	***8***	3	***5***	7	***11***	5	***8***	3	***10***	2	***7***	5	***8***	0	***0***	5	***15***

Nejčastěji během letních prázdnin jezdí děti na dovolenou po ČR - 28%, velmi dobře naší vlasti konkuruje dovolená v zahraničí - 27% a tábor - 26%. K prarodičům jezdí 14% dětí, nikam 10%, k příbuzným 9% a jinam 6%.

Na tábor jezdí více chlapců - 27% než dívek - 16%. Do zahraničí jezdí přibližně stejné množství dívek a chlapců. Chlapci jezdí na dovolenou po Čechách v 16%, u dívek dovolená u nás vede - 31%. K prarodičům odjíždí 14% chlapců a 10% dívek, k příbuzným 9% hochů a 6% dívek. Jinam odjíždí 7% chlapců a 3% dívek. Pouhých 5% chlapců zůstává během hlavních prázdnin doma, zatímco u dívek je to plných 11%.

Děti z venkova jezdí nejvíce do zahraničí - 27%, na toulky po naší republice - 25% a na tábor 23%. Nikam neodjíždí z vesnice 8% dětí. 7% jede k prarodičům a jinam, k příbuzným 3%.

Nejvíce městských dětí jezdí na dovolenou po ČR - 22%, na tábor - 20%, do zahraničí vyjíždí 18% dětí, k prarodičům 17%. U příbuzných tráví léto 12% dětí, 8% nejezdí nikam, 3% jinam.

Při rozhovoru s dětmi byly zjištěny tyto zajímavé údaje: Chlapci by rádi ve školní družině společně hráli počítačové hry a chtěli by více stavebnic. Děvčata by chtěla více panenek s oblečky a lepší pomůcky pro výtvarnou činnost. Bylo zjištěno, že téměř třetina dětí nebyla z rodiči nikdy v divadle či v muzeu. Děti tam byly pouze se školou. Na vesnici chodí některá děvčata na kroužek aerobiku, který se koná po vyučování v areálu školy. Jak chlapci z vesnice, tak chlapci z města ve velkém počtu chodí do fotbalového klubu v místě bydliště. Ve městě děti hrají po vyučování míčové hry ve školní tělocvičně (košíková, házená, volejbal). Poměrně velká skupina dětí navštěvuje dům dětí a mládeže. Největší zájem děti mají o jazykový a taneční kroužek. Některé děti navštěvují základní uměleckou školu, kde převážně věnují hře na hudební nástroj. Několik žáků chodí do Skauta.

Z individuálního rozhovoru s vychovatelkami vyplynulo, že mezi nejoblíbenější činnosti ve školní družině patří u chlapců pohybové hry v přírodě, zejména kopaná, dále mají v oblibě stavebnice typu LEGO a hraní si s autíčky. Podle vychovatelky z vesnické školy chlapcům ve školní družině chybí autodráha a

více stavebnic. Dívky si již tradičně rády hrají s panenkami, kreslí a vybarvují obrázky, ze sportovních aktivit u nich převládá zájem o aerobic a tanec. Do školní družiny chodí nejvíce děti z 1. a 2. třídy. U starších ročníků zájem o školní družinu klesá. Paní vychovatelka z vesnické školy by si přála samostatnou místnost pro školní družinu, protože nyní je školní družina jedné s učeben. Vycházky do přírody jsou na vesnici častou a oblíbenou činností. Děti mají možnost chodit do lesa, který se nachází nedaleko školy. Paní vychovatelky vystavují výrobky z pracovní a výtvarné činnosti dětí na nástěnkách v areálu školy. Nejzdařilejší práce se zasílají do výtvarných soutěží. Mezi nejoblíbenější akce pro děti patří sportovní odpoledne a soutěže ke Dni dětí.

Při rozboru výsledků činností (výkresy) vyplynulo, že si děti nejraději hrají venku (32). Chlapci mají nejvíce v oblibě fotbal (9), hry na počítači (7), jízdu na kole (3) a sledování televize (3). Dívky si pro změnu hrají na dětském hřišti (7), mají v oblibě pískoviště, klouzačky a prolézačky, chodí se psem na procházku (6), dále rády „zahradničí"(4), jezdí na kole (3). Další činnosti jako plavání, tenis, jízda na kolečkových bruslích, na koni či koloběžce, rybaření atd. jsou méně frekventované (sezónnost, finanční náročnost, menší dostupnost).

Téměř polovina dětí tráví svůj volný čas s kamarády nebo sourozenci, s rodiči pouze čtvrtina dětí.

6. Návrhy opatření pro vlastní praxi

Ze zpracovaného průzkumu vyplývají tato navrhovaná opatření:

- poskytnout dětem a mládeži kvalitní využívání volného času širokou nabídkou volnočasových aktivit, abychom zamezili inklinaci k sociálně patologickým jevům
- zajistit vzájemnou komunikaci mezi dětmi ve skupinách
- posilovat v dětech kladný vztah k přírodě (výchova zážitkem)
- umožňovat dětem (4. a 5. ročník) zařazování do školní družiny
- zajistit průběžné doplňování vybavení školní družiny, aby se zde cítili dobře žáci všech ročníků
- otevírat školu v odpoledních hodinách pro členy zájmových kroužků (divadelní, výtvarný, hra na hudební nástroj, sborový zpěv, cizí jazyk, práce s počítačem)

- poskytnout prostory školy a umožnit využití školních potřeb a pomůcek pro zájmovou činnost
- pořádat na školách výstavy produktů zájmové činnosti (motivace dětí i pedagogických pracovníků)
- účastnit se sportovních soutěží v rámci tělesné výchovy, ale i soutěží v jiných předmětech
- podporovat návštěvy divadel, muzeí, galerií, výstav, hvězdárny, zajímavých akcí atd.
- zajistit lepší vybavení školních a družinových knihoven (encyklopedie, slovníky, atlasy, literatura pro společenskou výchovu apod.)
- vybavit zařízení pro sportovní, tělovýchovnou a rekreační činnost tak, aby odpovídala současným požadavkům a zájmům (např. posilování u chlapců, cvičení při hudbě u děvčat)
- vytvořit univerzální hřiště k provozování více sportů (kopaná, házená, odbíjená, košíková atd.)
- věnovat pozornost realizaci individuálních zájmů, které lze uskutečňovat v zájmových společenských organizacích

Byly sepsány požadavky ředitelkám škol, rodičům a také na obecní a městský úřad k realizaci navrhovaných opatření.

Obecně platí, že děti a mládež mají mnoho zájmů a není rozhodně pravdivé tvrzení, že se mladá generace o nic nezajímá a že je jejím programovým cílem nuda. Zájmy je však třeba znát a vhodně usměrňovat a vést. Zájmová činnost dobře vedená není konečným cílem, ale především prostředkem formování kladných vlastností osobnosti.

7. Závěr průzkumu

U předpokladu č. 1 vyplynulo z dotazníku, rozhovoru s dětmi, ale i z výkresů, že ve volném čase převládají spontánní aktivity. Předpoklady č. 2 a 4 byly ověřovány především rozhovory s dětmi a dotazníkem. Ukázalo se, že ve městě je

větší nabídka zájmových činností díky domu dětí a mládeže a dalším zájmovým organizacím, kam mohou děti docházet bez doprovodu rodičů, dále jsou tu velké sportovní areály pro košíkovou, házenou, volejbal, tenis, gymnastiku aj. Ve vesnici je pouze fotbalový klub, kroužek Mladých hasičů, kroužek aerobiku a počítačový kroužek. Přestože ve městě mají děti bohatou nabídku zájmových aktivit, téměř polovina dětí na žádný kroužek nedochází. Děti z vesnice naopak využívají kroužky v místě školy i v místě bydliště a některé dojíždějí na své kroužky do města. Potvrzení předpokladu č. 3 je dáno věkovými zvláštnostmi dětí (ontogenetickým vývojem). Předpoklad č. 5 byl potvrzen pomocí dotazníku.

Z tohoto průzkumu vyplývá, že ačkoli se život na vesnici přiblížil svým stylem městskému životu, i nadále bude mít zcela jistě svá specifika.

Zájmy dětí se na vesnici a ve městě v některých případech neliší, v mnoha se liší jen částečně, někdy se odlišují zcela. Domnívám se, že příčinou je omezený přístup dětí ke kroužkům a to nejen v jejich kmenové škole, ale i ve větším městě.

Malá škola, jako je ta naše nemá mnohdy možnosti, ani prostředky založit kroužek nebo klub příslušné orientace. Chybí odborníci, prostory, čas i finanční prostředky. Mnohdy, když je kroužek na škole zaveden, přespolní děti do něho nemohou chodit, protože se po jeho skončení nedostanou domů. Žáci vyšších ročníků to řeší tím, že chodí pěšky nebo jezdí na kole, ale dětem z I. stupně to rodiče nedovolí, protože o ně mají strach.

IV. ZÁVĚR

Závěrem můžeme říci, že zábava dětí během jejich volna je velice různorodá. Mnoho dětí v tomto věku má již vyhraněné záliby a věnuje se jim poměrně intenzivně. Na druhou stranu jsou zde i děti, které velkou část svého volného času nemají co dělat, nedokáží si nalézt svou zábavu a nudí se.

Během let se zcela jistě změnila náplň volnočasových aktivit dětí. Je to ovlivněno nejen vývojem společnosti, ve které se tak trochu mění i žebříček hodnot, ale i rozvojem techniky. Málokterého žáčka by třeba před dvaceti lety napadlo, že jeho děti budou umět zacházet s počítačem, že si s ním budou hrát a dokonce se s ním učit.

Z pohledu pedagoga a matky se domnívám, že je třeba dát prostor dítěti pro rozvoj jeho zájmů, umožnit mu, v rámci možností, navštěvovat kroužky a kluby. Vytvořit dítěti podmínky pro naplnění jeho zálib. Zároveň i třeba usměrnit jeho zájmy i ambice. Na druhou stranu si myslím, že děti by se neměly v žádném případě přetěžovat. Zcela naplněný program dítěte rodičem, kdy nemá dítě ani chvilku volna pro sebe, nemůže přispívat k jeho dobrému duševnímu vývoji.

Hodně může v tomto směru udělat i škola. Kdo jiný než pedagog a rodič by měl mít zájem na tom, aby se dětská duše i tělo vyvíjelo co nejharmoničtěji. Na naše děti všude číhá spousta nebezpečí v podobě nudy, pasivního života, drog, nevhodných přátel, zlých lidí, gamblerství apod. Čím více budeme o našich dětech vědět, budeme - li znát jejich zájmy, přátele, místa kde jsou rády, způsob, jak nejraději tráví svůj volný čas, ale i jejich trable a trápení a v rámci možností budeme uspokojovat všechny jejich potřeby, máme mnohem větší šanci ochránit je od jakýchkoli sociálně patologických jevů.

Zde je také třeba připomenout, že nadměrné přetěžování mladého organismu, vysoké nároky, které jsou na něj kladeny mohou mít za následek i špatný vývoj samotného jedince. Některé děti, na které jsou kladeny příliš velké požadavky ze strany rodičů, jsou mnohdy velmi přetíženy a může být negativně ovlivněn i jejich další život.

Na druhou stranu znám i rodiče, kteří o své děti v době jejich volna příliš velký zájem nemají nebo jim prostě nechávají velmi mnoho volného času, který

nijak nekoordinují. U těchto dětí, a má praxe to potvrzuje, se bohužel někdy stává, že se z nich stanou děti s problémovým chováním. Mají problémy ve škole, se svými spolužáky, ostatními dětmi nebo i se samotnými rodiči. (Tím samozřejmě nechci říci, že by se mezi dětmi, o které se rodiče vzorně starají, nevyskytovaly problémové děti).

Péče o děti, jejich vývoj ať fyzický či duševní, je věcí nás všech, nejen rodičů a učitelů, ale celé naší společnosti. V mnohém máme zcela jistě rezervy, ať v roli učitele, rodiče, vychovatele nebo státních organizací.

V. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Čáp, J.: Psychologie pro učitele. Praha, SPN, 1980

Čáp, J.: Psychologie výchovy a vyučování. Praha, UK, 1993

Dutý, P.: Úvod do metodik zájmových činností. Ústí nad Labem, UJEP, 2000

Kutínová, Z.; Wiedenová, M.: Úvod do psychologie pedagogické a sociální. Liberec, TU, 2001

Pávková, J. a kol.: Pedagogika volného času. Praha, Portál, 1999

Smrčka, F. a kol.: ABC rodinné výchovy. Praha, SPN, 1970

Spousta, V.: Teoretické základy výchovy ve volném čase. Brno, Paido, 1994

Švingalová, D.: Základy obecné psychologie. Liberec, TU, 1996

Vážanský, M.: Volný čas a pedagogika zážitku. Brno, Paido, 1995

Školské dokumenty z oblasti volného času dětí a mládeže

Vyhláška MŠMT ČR č. 87/1992 Sb. o školních družinách a školních klubech

Vyhláška MŠMT ČR č.432/1992 Sb. o střediscích pro volný čas dětí a mládeže

Internetové adresy

http://www.sssta.cz/zakony/432_92.txt

http://www.fsv.cuui.cz/konference/prispevky/4_Cech.doc

Časopisy

Moderní vyučování, č. 5, květen 2000, ročník VI., Hermochová, S.: Cvičení k prevenci šikanování ve škole, str. 16 - 17

VI. SEZNAM PŘÍLOH

1. Věkové zvláštnosti dětí a mládeže
2. Vyhláška MŠMT ČR č. 87/1992 Sb.,o školních družinách a školních klubech
3. Fotografie dětí při zájmové činnosti, interiéru družiny
4. Vyhláška MŠMT ČR č. 432/1992 Sb., o střediscích pro volný čas dětí a mládeže
5. Cvičení k prevenci šikanování ve škole
6. Výzkum využívání volného času u dětí mladšího školního věku s důrazem na pohybové aktivity a v souvislosti s výskytem a zkušenostmi se sociálně patologickými jevy
7. Dotazník - Volný čas
8. Rozbor výsledků činnosti - výkresy na téma volný čas

VII. PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Přehled věkových zvláštností dětí a mládeže

Tělesný vývoj	Duševní vývoj			Sociální vývoj
	Rozumový	Citový	Volní	
PŘEDŠKOLNÍ VĚK *(3–6 let)*				
Mizí baculatost, růst do výšky, lepší činnost orgánů, rozvoj svalstva, osifikace kostry, kosti pružné, nebezpečí ortoped. poruch, velká potřeba pohybu, větší odolnost proti infekcím. **Pohybový rozvoj**: zlepšuje se koordinace svalů, náročnější i jemné pohyby, jízda na kole, drobné pracovní činnosti, sebeobsluha, hry s míčem, kreslení, modelování, stavebnice.	**Vnímání**: dosud nepřesné, zlepšuje se rozlišení barev, tónů, rytmu, nepřesné vnímání času a prostoru. **Paměť**: obrazná, citová, živelná, první náznaky úmyslného zapamatování; převážně mechanická, větší kapacita a trvalost. **Fantazie**: v řeči, ve hře, menší rozumová kontrola, fabulace. **Pozornost**: nestálá, neúmyslná. **Myšlení**: konkrétní, obrazné i v představách. **Řeč**: větší slovní zásoba, lepší souvislé vyjadřování, gramatická správnost.	Velký význam citů v životě dítěte, potřeba převahy kladných citů. **Nové city**: hanba, plachost, nesmělost, ostych, strach z fantastických podnětů. **Rozvoj vyšších citů**: intelektuálních (zvídavost), estetických (pro krásu), mravních (dobro a zlo, co se má a co se nesmí), počátky ovládání citových projevů.	Schopnost stanovit si bližší i vzdálenější cíle jednání, roste sebeovládání, úmyslné zapamatování, záměrnost pozornosti, větší disciplinovanost.	Větší potřeba společenského styku, hlubší citový vztah k dospělým i vrstevníkům; egocentrismus, první kamarádství až koncem období – jsou dosud náhodná, nestálá.
MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK *(6–11 let)*				
Růst do výšky prodlužování dolních končetin, osifikace pokračuje (nebezpečí vadného držení těla), vývoj trvalého chrupu, zvyšování výkonnosti orgánů (dozrávání nervové soustavy). **Pohybový vývoj**: velká potřeba pohybu, výrazná pohybová aktivita – zlepšování svalové koordinace, hlavně drobných svalů ruky, radost z pohybu, spontaneita, možnost organizované tělovýchovy.	Velký vliv prostředí, hlavně vyučování. **Vnímání**: cílevědomější, soustavnější, přesnější. **Pozornost**: labilní, převaha bezděčné – počátky záměrné. **Představy**: zkušenostními se zpřesňují od konkrétních k obecnějším. **Paměť**: převážně mechanická – bezděčné zapamatování, vývoj záměrného zapamatování a logické paměti. **Myšlení**: konkrétní. **Řeč**: rozšiřování slovní zásoby, vliv prostředí a školního vyučování.	Převaha kladných citů, ze záporných citů strach – obavy z trestu, zesměšnění, lepší ovládání citů, stud z nahoty, málo vyvinutý soucit. **Rozvoj vyšších citů**: estetických (vkus, pochopení uměleckého díla), intelektuálních (zvídavost, radost z poznání), morálních (přejímání mravních zásad od autorit); celkově z citového hlediska KLIDNÉ OBDOBÍ.	Hodně impulzivní jednání, vývoj sebeovládání, větší samostatnost, při dobrém vztahu k dospělým se ochotně podřizuje požadavkům, motivy jednání bližší a konkrétní (učím se, abych mohl jít ven, abych udělal radost rodičům, abych dostal pěknou známku atd.).	Bohatší mezilidské vztahy, nové vztahy k učitelům, vychovatelům a vrstevníkům, více kritičnosti, uvolnění vztahu k rodičům, samostatnost, významné skupiny – školní třída a herní skupiny, pocit solidarity, kamarádství podle náhodných znaků; chlapecké a dívčí skupiny, škádlení, časté spory.

Tělesný vývoj	Duševní vývoj			Sociální vývoj
	Rozumový	Citový	Volní	
STŘEDNÍ ŠKOLNÍ VĚK *(11–15 let)*				
Nerovnoměrnost, velké změny rychlosti, růst dlouhých kostí, tělesná neohrabanost, pohlavní dozrávání – pubescence, změny v činnosti endokrinních žláz, dočasné zhoršení nervosvalové koordinace, vzrůst fyzické výkonnosti, ale i snadná unavitelnost.	**Vnímání**: zpřesňuje se, hlavně vnímání času a prostoru. **Pozornost**: stálejší, úmyslná, přechodné kolísání. **Paměť**: záměrná, logická, trvalejší, pohotovější. **Fantazie**: zdokonaluje se reprodukční fantazie, rozvoj tvůrčí fantazie, denní snění. **Myšlení**: schopnost abstrakce a zobecnění, logické myšlení, kritičnost. **Řeč**: větší slovní zásoba, hlasitost, nápadnost, slangové výrazy.	Rozmanitost citů větší, ale kolísavé sebeovládání. **Vyšší city**: mravní (vlastní hodnocení dobra a zla), intelektuální (zvídavost, hlavně v zájmových činnostech), estetické (vnímání krásy), romantičnost, kolísání citů, střídání nálad, sentimentalita, ambivalence, afekty, kolísání sebevědomí.	Velké kvalitativní změny, větší uvědomělost, rozhodnost, cílevědomost, vzdálenější cíle, rozmanitější motivy jednání, větší sebeovládání, vytrvalost při překonávání překážek (zejména u zájmových činností); občasné výkyvy ve volním jednání v souvislosti s kolísáním citů a fyziologickými změnami.	Kritičnost k dospělým, k autoritám; tendence ke sdružování s vrstevníky, konformita k vrstevnické skupině, snaha o samostatnost, změny ve vztahu mezi chlapci a dívkami, erotika, smysl pro kolektiv, nové skupiny (zájmové útvary), volba povolání, kamarádství, přátelství, první lásky.
STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK *(15–18, event. 20 let)*				
Doznívání pubescence, zklidnění tělesného vývoje, zpomalení růstu – roste hlavně trup, ladnější tvary, vyhraňování typu postavy, dokonalá činnost orgánů – tělesná zdatnost, úplná pohlavní zralost, pohybová koordinace na vysoké úrovni, kritičnost k vlastnímu vzhledu, vliv na psychiku, sebevědomí.	**Vnímání**: zjemňuje se, systematičnost. **Pozornost**: lepší koncentrace, intenzita, záměrnost. **Představivost**: přesná, bohatá, originální asociace. **Fantazie**: tvůrčí, pokusy o uměleckou tvorbu, denní snění. **Paměť**: logická, větší kapacita, trvalost, přesnost. **Myšlení**: vrchol vývoje všech kognitivních operací, forem myšlení. **Řeč**: živá, barvitá, tvořivá, s humorem.	Postupná stabilizace, lepší sebeovládání, uklidnění citů, které jsou však dále intenzivní, trvá ambivalence. **Vývoj vyšších citů**: morálních (vlastní úvahy o dobru a zlu), intelektuálních (studijní specializace, zájmy, touha cestovat), estetické (prožívání krásy umění, přírody, lidských vztahů).	Od impulzivnosti k rozvážnosti, cílevědomosti a vytrvalosti, vyšší motivy (životní plány, ideály, životní uplatnění), v náročných situacích nebezpečí zkratovitého jednání (i sebevražedné pokusy).	Pocit rovnosti s dospělými, kritičnost k autoritám, přechod ze ZŠ na SŠ (protesní příprava, někteří dosáhnou ekonomické samostatnosti, význam vrstevnických skupin, konformita, kamarádství, přátelství (i na celý život), partnerské vztahy (riziko předčasných těhotenství a sňatků), zájem o společenské dění.

Příloha č. 2

VYHLÁŠKA

ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

ze dne 6. února 1992

o školních družinách a školních klubech

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky stanoví podle § 13 písm. a) a m) zákona České národní rady č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, a § 45 odst. 2 zákona České národní rady č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ve znění zákona České národní rady č. 31/1984 Sb. a zákona České národní rady č. 390/1991 Sb.:

Zřizování a organizace školní družiny a školního klubu

§ 1

(1) Školní družina (dále jen „družina") nebo školní klub (dále jen „klub") slouží výchově, vzdělávání a rekreaci žáků jedné školy nebo několika škol.

(2) Podle místních podmínek mohou být zřízeny družina i klub současně nebo pouze jedno z těchto školských zařízení.

(3) Do družiny mohou být zařazeni žáci druhého stupně základních škol, speciálních základních škol, zvláštních škol, víceletých gymnázií a speciálních víceletých gymnázií, pokud není zřízen klub a počet přihlášených žáků, kterým má družina sloužit, nedosáhl počtu žáků, které lze do družiny zařadit.

(4) Do klubu mohou být zařazeni žáci prvního stupně základní školy, speciální základní školy a zvláštní školy, jejichž věk odpovídá věku žáků druhého stupně těchto škol.

§ 2

(1) Družina se dělí na oddělení. Oddělení se naplňuje nejvýše do počtu 25 žáků.

(2) Klub se dělí na skupiny, které se diferencují podle zaměření činnosti. Skupina se naplňuje nejvýše do počtu 25 žáků.

(3) Družinu a klub zřízené jako součást školy řídí ředitel školy, jinak řídí družinu a klub jejich ředitel.

(4) Ředitel školy, jejíž součástí je družina nebo klub, a ředitel družiny a klubu zřízených jako právnické osoby (dále jen „ředitel") určí počet oddělení v družině, počet a zaměření skupin v klubu a počet žáků v jednotlivých odděleních a skupinách, a to po projednání se zřizovatelem.

(5) Ředitel vydává vnitřní řád družiny a klubu a schvaluje program jejich činnosti, a to po projednání s řediteli škol, kterým družina nebo klub slouží.

(6) Ředitel určí v družině a klubu, které jsou součástí školy, vedoucího vychovatele.

(7) Ředitel zřizuje jako svůj poradní orgán pedagogickou radu, jejímiž členy jsou pedagogičtí pracovníci družiny a klubu. Pokud jsou družina nebo klub součástí školy, v níž je zřízena pedagogická rada nebo obdobný poradní orgán ředitele, jsou pedagogičtí pracovníci družiny a klubu členy tohoto poradního orgánu ředitele.

§ 3

Provoz družiny a klubu

(1) Rozsah denního provozu družiny a klubu stanoví ředitel po projednání se zřizovatelem a obcí.

(2) Družina a klub jsou v provozu po celý školní rok; jejich provoz lze podle místních podmínek v období školních prázdnin přerušit.[1])

(3) V místech, kde je více družin a klubů, po dohodě se zřizovatelem a obcí určí školský úřad, která družina a klub zůstávají v období školních prázdnin v provozu.

§ 4

Zařazování žáků do družiny a klubu

(1) O zařazení žáka do družiny nebo klubu rozhoduje ředitel nebo obec.[2])

(2) Do družiny nebo klubu sloužících žákům:

a) základních škol nebo žákům víceletých gymnázií mohou být zařazeni žáci speciálních základních škol, zvláštních škol a speciálních víceletých gymnázií, pomocných škol,

b) speciálních základních škol nebo žákům zvláštních škol nebo speciálních víceletých gymnázií mohou být zařazeni žáci základních škol a víceletých gymnázií.

§ 5

Výchovně vzdělávací činnost družiny a klubu

(1) Družina a klub realizují výchovně vzdělávací činnost ve výchově mimo vyučování zejména formou odpočinkových, rekreačních a zájmových činností; umožňují žákům přípravu na vyučování.

(2) Družina a klub organizují podle odstavce 1 program činnosti tak, aby umožňoval žákům volbu mezi různými činnostmi družiny nebo klubu. Družina a klub mohou organizovat společné činnosti.

(3) Družina a klub mohou organizovat společnou činnost pro děti a rodiče, a to i o víkendech a školních prázdninách; podle potřeby mohou zajišťovat individuální nebo hromadnou výchovnou a osvětovou činnost pro rodiče a jinou veřejnost.

(4) Družina koordinuje svou činnost se školou tak, že umožňuje žákům účast na dalších formách zájmových aktivit organizovaných školou. Spolupracuje se zařízeními výchovného poradenství, s rodiči, sdruženími občanů a zájmovými organizacemi dětí a mládeže.

---

[1]) § 5 vyhlášky ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR č. 362/1991 Sb., o organizaci školního roku v základních školách, středních školách a speciálních školách.

[2]) § 3 odst. 1 písm. e) a f) a § 4 zákona ČNR č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství.

§ 6

Docházka do družiny a klubu

(1) Rodiče nebo jiní zákonní zástupci žáka přihlášeného k pravidelné docházce do družiny sdělí družině rozsah docházky žáka a způsob odchodu žáka z družiny; omluvu nepřítomnosti žáka v družině, odchylky od docházky žáka nebo způsobu odchodu sdělí družině písemně. Předem známou nepřítomnost žáka v družině zákonný zástupce oznámí písemně.

(2) Do klubu se mohou přihlásit žáci k pravidelné docházce do vybraných činností podle svého zájmu. Pro jejich docházku do klubu a omlouvání nepřítomnosti platí odstavec 1.

(3) Činností družiny a klubu se mohou zúčastňovat i žáci nezařazení do družiny a klubu, pokud se této činnosti neúčastní plný počet žáků zařazených do družiny a klubu stanovený pro oddělení nebo skupinu.

§ 7

Péče o bezpečnost žáků

(1) Za bezpečnost žáků v družině nebo v klubu odpovídají pedagogičtí pracovníci družiny nebo klubu, a to od příchodu žáka až do odchodu žáka z družiny nebo klubu. Příchod a odchod žáka je zaznamenán v docházkovém sešitě.

(2) Při přechodu žáků ze školy do družiny určí ředitel školy s přihlédnutím na náročnost zajištění bezpečnosti dětí pedagogického pracovníka, popřípadě dalšího pracovníka zajištěním dozoru nad žáky. Do klubu žáci docházejí samostatně.

(3) Při činnosti organizované mimo objekt družiny nebo klubu, popřípadě školy, odpovídá za bezpečnost do počtu 25 žáků jeden pedagogický pracovník. Ředitel může při vyšším počtu žáků nebo vyžaduje-li to náročnost zajištění dozoru nad žáky v prostředí, v němž se budou pohybovat, určit další pracovníky odpovídající za bezpečnost žáků.

(4) Při činnostech družiny nebo klubu sloužících žákům speciálních základních škol, zvláštních škol, speciálních osmiletých gymnázií a pomocných škol se počet žáků, za jejichž bezpečnost odpovídá jeden pedagogický pracovník, rovná počtu žáků v příslušné třídě.[3])

§ 8

Prostory družiny a klubu

Družina a klub využívají pro své činnosti vlastní prostory; pokud nemají vlastní prostory a

a) slouží žákům školy, jejíž jsou součástí, určí ředitel vhodné prostory k její činnosti,

b) slouží žákům více škol, dohodne ředitel s řediteli těchto škol využívání vhodných prostor.

§ 9

Dokumentace družiny a klubu

(1) V družině se vede tato dokumentace:

a) zápisový lístek pro žáky, kteří jsou přihlášeni k pravidelné docházce,

b) přehled výchovně vzdělávací práce,

c) docházkový sešit.

(2) V klubu se vede tato dokumentace:

a) zápisový lístek pro žáky, kteří jsou přihlášeni k pravidelné docházce,

b) přehled práce zájmového útvaru,

c) docházkový sešit.

§ 10

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

Ministr:

Vopěnka v. r.

[3]) Vyhláška ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR č. 39/1991 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách.

Příloha č. 3

nNmMtTvVe Er
P pdDkKoO tťUŭŷYíj
CcČč Šš ŕsSl Ľľ l
j u J o oéá t l ůnm

432/1992 Sb.
Vyhláška
ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
ze dne 31. července 1992
o střediscích pro volný čas dětí a mládeže

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky stanoví podle § 45 odst. 2 zákona České národní rady č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ve znění zákona České národní rady č. 390/1991 Sb. (úplné znění č. 395/1991 Sb.), a podle § 13 písm. a) zákona České národní rady č. 564/1990 Sb.,o státní správě a samosprávě ve školství:

§ 1

Střediska pro volný čas dětí a mládeže

Střediska pro volný čas dětí a mládeže (dále jen "středisko") jsou příspěvkovými organizacemi;1) zřizují se jako

a) domy dětí a mládeže s širokou zájmovou působností2) zahrnující obory alespoň ze dvou zájmových oblastí,
b) stanice zájmových činností specializované na konkrétní zájmové oblasti,2) případně obory.

---

1) § 31 zákona České národní rady č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky).
2) § 19 odst. 2 zákona České národní rady č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ve znění zákona České národní rady č. 390/1991 Sb.

§ 2

Poslání a činnost střediska

(1) Středisko uskutečňuje výchovně vzdělávací, případně rekreační činnost pro děti, mládež, případně jejich rodiče a další dospělé zájemce (dále jen "účastníci") v jejich volném čase pravidelnou zájmovou činností, příležitostnou zájmovou činností, prázdninovou činností, individuální prací, soutěžemi a přehlídkami a nabídkou spontánních aktivit, a to během celého roku.

(2) Pravidelná zájmová činnost se uskutečňuje v zájmových útvarech, jimiž jsou zejména kroužky, kluby, soubory, kursy.

(3) Příležitostná zájmová činnost se uskutečňuje formou jednorázových nebo cyklických akcí, kterými jsou zejména exkurze, přednášky a besedy.

(4) Prázdninová činnost se uskutečňuje formou táborů a odborných soustředění jako vyvrcholení činnosti zájmových útvarů, dále formou táborů a krátkodobých akcí určených především pro děti, případně mládež s dosud nevyhraněnými zájmy.

(5) Individuální práce je jednou z forem výchovně vzdělávací činnosti uplatňované zejména v práci s talentovanými dětmi a mládeží.

(6) Soutěže a přehlídky vyhlašované nebo doporučované ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky3) a odborná soustředění pro jednotlivce a kolektivy vybrané na základě výsledků těchto soutěží organizuje středisko z pověření zřizovatele.

(7) Spontánní činnost se uskutečňuje formou průběžné nabídky zájmového nebo rekreačního charakteru pro účastníky.

(8) Středisko může poskytovat podle podmínek a potřeb odbornou pomoc v oblasti práce s dětmi a mládeží v jejich volném čase především předškolním zařízením, školám a školským zařízením a občanským sdružením pracujícím s dětmi a mládeží, a to zejména organizováním seminářů, školení, odborných instruktáží, konzultací, případně vydáváním metodických materiálů.

---

3) § 3 odst. 2 a 3 vyhlášky ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky č. 431/1992 Sb., o organizaci a financování soutěží a přehlídek žáků předškolních zařízení, škol a školských zařízení.

§ 3

Organizace a řízení střediska

(1) K zajištění organizace činnosti a provozu střediska vydává ředitel střediska (dále jen "ředitel") po projednání s pracovníky střediska vnitřní řád, který obsahuje zejména pravidla vnitřního režimu, hygienické pokyny a pokyny pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci.4)

(2) Ředitel zřizuje pedagogickou radu jako svůj poradní orgán. Jejími členy jsou interní pedagogičtí pracovníci. Další členy jmenuje ředitel z řad externích pedagogických pracovníků a dobrovolných pedagogických spolupracovníků a zástupců rodičů dětí a mládeže.

(3) Ředitel stanoví úkoly a rámcový plán činnosti pro příslušný školní rok na jeho počátku, a to po dohodě se zřizovatelem.

---

4) § 133 odst. 5 a § 273 odst. 3 zákoníku práce č. 65/1965 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

§ 4

Hospodaření střediska

(1) Hospodaření střediska se řídí zvláštními předpisy.5)

(2) Ředitel v jednotlivých případech stanoví výši příspěvku na úhradu nákladů na činnost ze strany účastníků, a to v dohodě se zřizovatelem. Při stanovení výše příspěvku zohledňuje charakter činností, zájmy společnosti a sociální možnosti účastníků. Ve zvláště odůvodněných případech s přihlédnutím k sociálním poměrům účastníka může ředitel v dohodě se zřizovatelem osvobodit účastníka od placení příspěvku zčásti, případně zcela.

---

5) § 32 zákona České národní rady č. 576/1990 Sb.
Vyhláška ministerstva financí České republiky č. 205/1991 Sb., o hospodaření s rozpočtovými prostředky státního rozpočtu České republiky a o finančním hospodaření rozpočtových a příspěvkových organizací.

§ 5

Ředitel určí v případech, kdy to vyžadují pedagogické, hygienické nebo organizační podmínky, maximální počty účastníků.

§ 6

Název a označení střediska

(1) Název střediska se skládá
a) ze slov "dům dětí a mládeže" u zařízení uvedených v § 1 písm. a),
b) ze slova "stanice" a slov vystihujících obsahové nebo věkové zaměření u zařízení uvedených v § 1 písm. b) (např. "stanice elektroniky", "stanice mladých ochránců přírody"),
případně jednoslovného či dvouslovného populárního názvu, a dále úředního názvu sídla v prvním pádě a z názvu okresu v prvním pádě, jestliže sídlem střediska není okresní město.

(2) Označení budovy střediska a užívání kulatého úředního razítka se řídí zvláštním předpisem.6)

---

6) § 1 a 2 vyhlášky ministerstva vnitra České republiky č. 435/1990 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o užívání státního znaku a státní vlajky České republiky.

§ 7

Přechodná ustanovení

Právní forma středisek zřízených podle dosavadních předpisů se upraví podle § 1 nejpozději do 31. prosince 1994.

§ 8

Zrušovací ustanovení

Zrušují se
1. vyhláška ministerstva školství České socialistické republiky č. 91/1979 Sb., o výchovně vzdělávací činnosti domů pionýrů a mládeže, stanic mladých techniků, stanic mladých přírodovědců a stanic mladých turistů,
2. instrukce ministerstva školství České socialistické republiky ze dne 4. května 1981 č. j. 13 549/81-201, kterou se upravují podrobnosti o domech pionýrů a mládeže, o stanicích mladých techniků, stanicích mladých přírodovědců a stanicích mladých turistů.

§ 9

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

Ministr:
v z. Pátý v. r.
náměstek

Příloha č. 5

Cvičení k prevenci šikanování ve škole

Vůči šikaně není stoprocentně imunní žádný třídní kolektiv. Avšak tam, kde jsou systematicky prohlubovány vzájemné pozitivní vztahy, rozvíjena sebedůvěra dětí a pěstován smysl pro vnímání potřeb druhých, tam skupinová dynamika do této destruktivní formy většinou nevyústí.

- BUDOUCÍ ÚSPĚCHY

Cíl: Posílit sebevědomí každého dítěte
Věk: od 12 let
Čas: asi 45 minut

Instrukce pro žáky: Všichni teď po řadě každému řekneme, čeho je podle našeho názoru schopen a jakých úspěchů by mohl v příštích deseti letech dosáhnout. První spolužák se postaví a každý, kdo bude chtít, mu řekne, v čem jsou jeho silné stránky a jaké úspěchy od něj v budoucnu očekává. Poté je na řadě další spolužák.

Vyhodnocení: jak se mi cvičení líbilo? Co pro mne bylo nejdůležitější? Jak se teď cítím?

- CHOVÁNÍ, KTERÉ MNE NIČÍ

Cíl: Nepřiměřený hněv vzniká na základě následujícího vnitřního postoje: „Protože to tvé chování nemám rád, neměl by ses tak chovat. Protože se tak chováš, jsi špatný člověk. Za to si zasloužíš trest." Z tohoto myšlenkového procesu vyplývá: „Když někdo jedná tak, že mi to škodí, je špatný. Situace, ve kterých dochází k mé frustraci, jsou hrozné."

Ve cvičení se srovnávají stanoviska různých dětí k jedné situaci, aby si děti mohly uvědomit, že tuto situaci vidí různí lidé různě. Učíme se také nehodnotit věci jednoznačně a být tolerantní vůči jiným projevům a názorům, jež jsou odlišné od mých vlastních.

Věk: od 10 let
Čas: asi 40 minut
Pomůcky: papír, tužka, tabule

Instrukce pro žáky: Kdo z vás se zlobí na druhé proto, že se chovají jinak, než chcete? Co musí druzí udělat, aby vás to rozčílilo? Co vás rozčiluje na chování dospělých? Co vás u nich vyvede z míry?

Napište, co musí druzí udělat, abyste řekli: „To mě nervuje." Napište to tak, aby podle vašeho popisu mohl někdo scénku zahrát. Např. Nervuje mě, když mi někdo ukazuje, jak jsem hloupý, že něčemu nerozumím. Když si ze mě dělá legraci, zesměšňuje mě před druhými

Napište každý 2 - 3 takové situace a zasaďte je do nějakého konkrétního prostředí, např. ve škole o přestávce, na koupališti před jinými dětmi apod. (5 - 10 min.)

Pozn.: Při každém příkladu učitel zjišťuje, zda popisované chování rozčiluje všechny - koho ano, koho ne.

Vyhodnocení: Jak se mi cvičení líbilo? Co jsem pro sebe zjistil? Chová se někdo ve třídě tak, že mne to rozčiluje? Jak já sám rozčiluji jiné lidi? Jak je to možné, že určité chování někoho rozčiluje a někoho ne?

- ČEHO SI NA TOBĚ VÁŽÍM

Cíl: Cvičení je dobré zařazovat jako trvalý třídní rituál, tedy opakovaně po delší dobu. Soustředí se pokaždé na jiné dítě a vyjádří, co se na tomto žákovi zbytku třídy velmi líbí. Tím začíná proces přátelské akceptace. Při zahájení se vyrobí figurky a pozornost třídy se soustředí na první dítě. Cvičení se v pravidelných intervalech opakuje, aby postupně došlo na všechny děti.

Věk: od 10 let
Čas: asi 60 minut
Pomůcky: velký arch tužšího papíru pro každé dítě, voskovky, nůžky

Instrukce pro žáky: Je velmi snadné někoho kritizovat a zesměšňovat. Daleko lepší je ale soustředit se na jeho kladné stránky. Při této hře si budeme všímat všeho hezkého, co každý do třídy přináší.

Nejprve si vyrobíme dvojníky. Budeme pracovat ve dvojicích. Každý nakreslí hrubý obrys svého partnera, pak ho vystřihne a oba partneři spolu vystřiženou figurku vybarví tak, aby se snadno poznalo, o koho jde. Vyrobené figurky upevníme na zeď. (30 min.)

Vyzveme prvního dobrovolníka, který se chce dozvědět, jaké klady na něm spolužáci vidí. Teď všichni napíší na papír, co pěkného si o něm myslí. Potom nejbližší kamarád dotyčného zápisy přečte.

Pozn.: Zápis se upevní na figuru, aby ho bylo možné při vhodné příležitosti doplnit. Na konci cvičení dohodneme, kdy bude další pokračování. Je důležité dodržet termín.

Vyhodnocení: Jak se mi cvičení líbilo? Jaký pocit má dobrovolník, který byl první na řadě? Jak se cítí ostatní?

Příloha č. 6

1. Z tabulky č. 1 je patrné, že polovina dětí využívá nabídek volnočasových a zájmových organizací. Bylo by žádoucí, aby toto číslo bylo vyšší, protože druhá polovina dětí tak tráví většinu svého volného času spíše pasivně (doma u televize, počítačů apod.) nebo neorganizovaně.

	chlapci		dívky		celkem	
	počet	%	počet	%	počet	%
Děti využívající nabídek volnočasových organizací	224	47,9	209	53,5	433	50,2
Děti, které nevyužívají možnosti org. volného času	244	52,1	186	46,5	430	49,2
	n=468	100.0	n=395	100.0	863	100.0

2. Téměř třetina dětí, které využívají nabídek volnočasových zařízení a zájmových organizací, působí ve sportovních oddílech a tělovýchovných jednotách (viz graf 1). Sportování je typické především pro chlapce, kterých v oddílech sportuje celých 52 % všech organizovaných, zatímco dívky v mladším školním věku inklinují spíše k uměleckým aktivitám (hra na nástroj, výtvarné kroužky, tanec, zpěv) a sport tvoří jen 10 % organizovaného volného času.

Graf 1 – Organizovaný volný čas

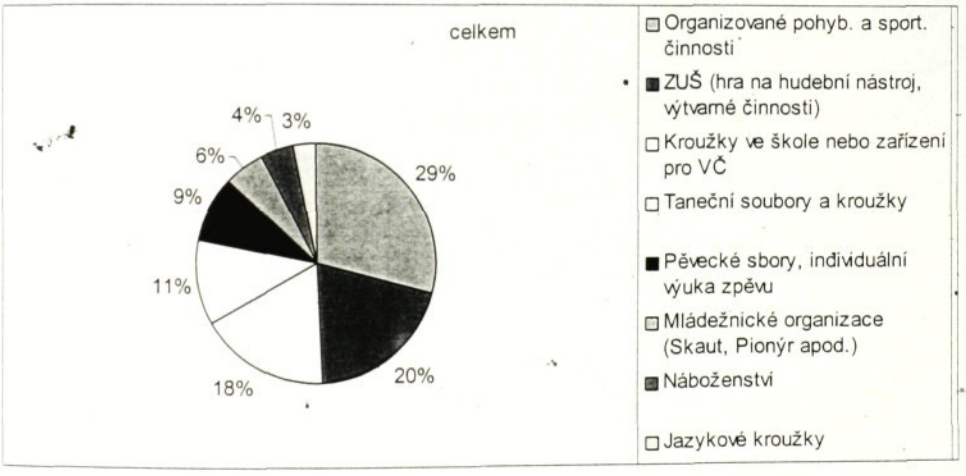

3. Nejčastější činnosti mimo organizovaný volný čas představuje graf č. 2. Z něj je patrné, že mezi tyto činnosti patří z více jak čtvrtiny sledování televize. Další nejvyhledávanější neorganizovanou činností je pobyt venku s kamarády, často bez konkrétnějšího a smysluplnějšího cíle. To naznačuje hrozící nebezpečí úrazu, negativního vlivu part apod. Následuje příprava do školy, výrazně vyšší u dívek než chlapců. Naopak chlapci tráví více volného času u osobního počítače a videoher.

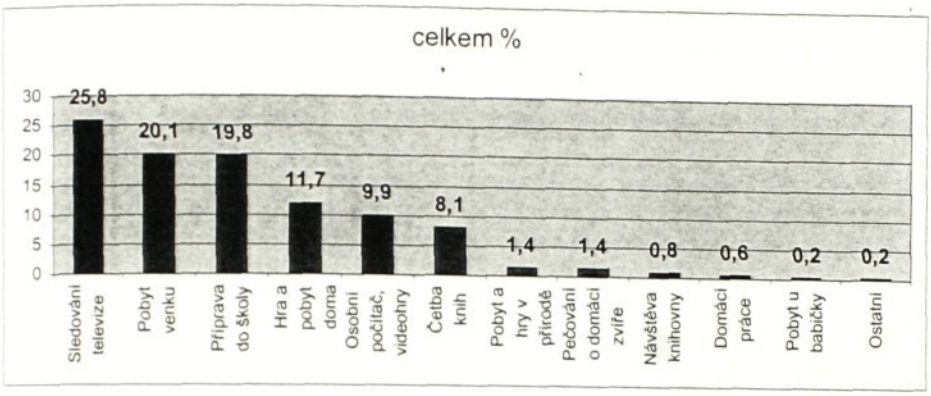

1. Převážná většina dětí ve volném čase ráda sportuje (89,3 % - viz tabulka 2).

	chlapci		dívky		celkem	
	počet	%	počet	%	počet	%
Sportuješ rád/a ?	430	91,9	341	86,2	771	89,3
Sportuješ nerad/a ?	38	8,1	54	13,8	92	10,7
	n=468	100.0	n=395	100.0	n=863	100.0

K nejoblíbenějších sportům u chlapců patří jednoznačně kopaná (viz graf 3), u dívek naopak rytmické pohybové aktivity (tanec, aerobik – viz graf 4).

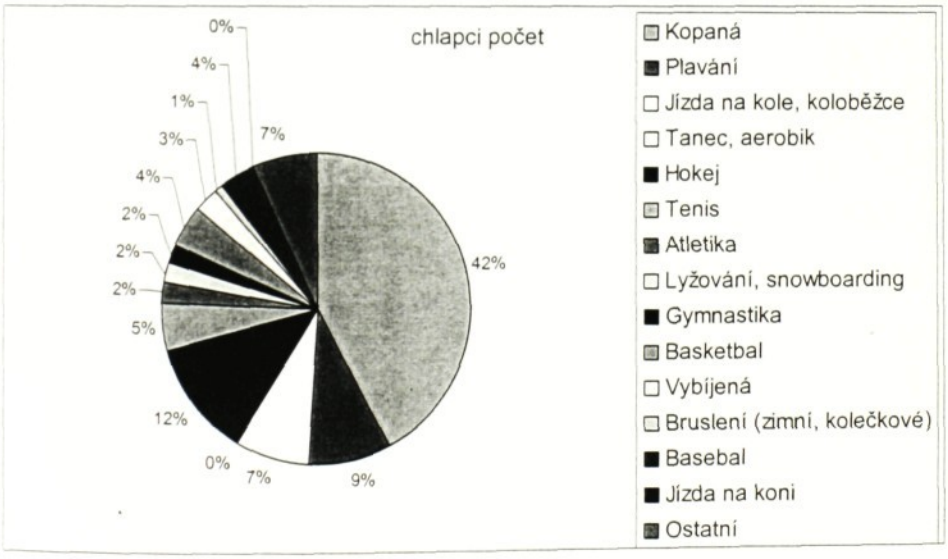

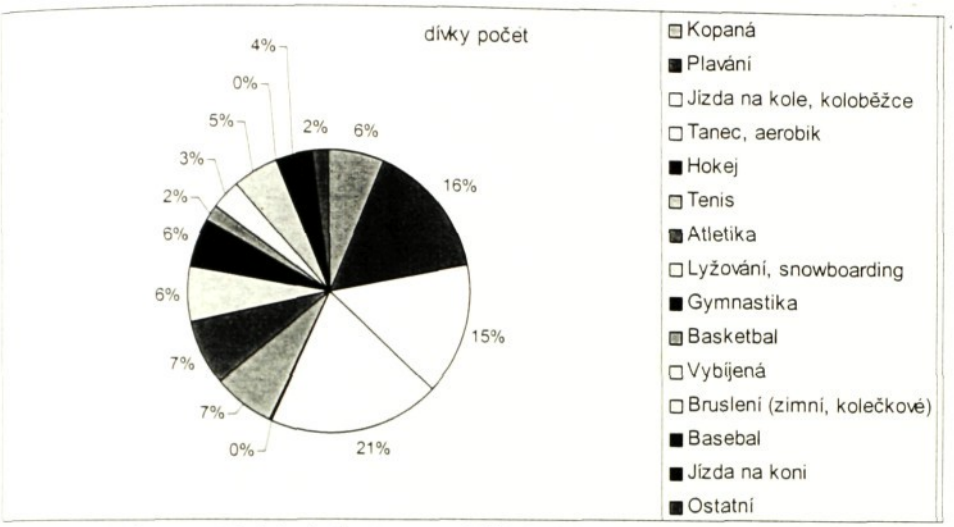

Závěrem: Kvalita a využívání volného času se odvíjí od části města – rozdílné jsou výsledky ze škol v centru města a okrajových oblastí. To lze vysvětlit uzavřenější komunitou, často s maloměstskými prvky, ale také větší možností sportovišť, pobytu v přírodě a pohybu. Výrazné odchylky odpovědí jsou patrny u dětí ve školách s vyšším procentem romských dětí. Ty v globálu neumějí efektivně a hodnotně využívat volný čas a nejčastěji jej tráví s vrstevníky nebo díváním se na televizi. Podobné výsledky jsou ve srovnání dětí základních a zvláštních škol. Ty tráví volný čas v převážné většině s kamarády (v partách) nebo doma u televize. To lze považovat za důsledek jejich mentálního handicapu, dále nepodnětného rodinného prostředí či vlivu vrstevnické skupiny ve škole. V těchto důsledcích lze spatřovat příčinu toho, že nejčastěji propadají sociálně patologickým jevům.

Literatura:

LIBA, J. *O zdraví. Zdravý životní styl.* Prešov : Prešovská univerzita, 1999.
ČECH, T. Škola a sociálně patologické symptomy v projevech žáků. In *Kapitoly z teorie a metodiky výchovy II.* Brno : Paido, 2002.

Příloha č. 7

Dotazník - Volný čas

Věk:
Třída:
Pohlaví: chlapec - dívka

---

1) Kde trávíš svůj volný čas po skončení vyučování ?
a) ve školní družině
b) odcházím domů k rodičům
c) odcházím k babičce a dědovi
d) odcházím domů a jsem tam sám

2) Jakou činností se nejlépe pobavíš ve školní družině ?
a) kreslením a malováním
b) zpěvem
c) sportem
d) hrou
e) rozhovory s kamarády
f) rozhovorem s vychovatelkou
g) soutěžemi
h) jinou činností
i) do školní družiny nechodím

3) Jak trávíš volný čas po návratu domů ze školy ?
a) četbou
b) hrou na hudební nástroj (i v hudební škole)
c) kreslením a malováním
d) sportováním
e) sledováním televize
f) poslechem hudby
g) u počítače
h) ručními pracemi (např. šití, pletení, háčkování, vyšívání, modelování atd.)
i) jinak

4) Jaký druh sportu provozuješ ?
a) kopaná
b) plavání
c) volejbal
d) košíková
e) házená
f) bojová umění (judo, karate atd.)
g) aerobic
h) gymnastika
i) jiný sport
j) žádný

5) Který zájmový kroužek navštěvuješ ?

a) divadelní
b) výtvarný
c) hra na hudební nástroj
d) sborový zpěv
e) počítačový
f) taneční
g) jazykový
h) modelářský
i) požárník
j) čtenářský
k) tělovýchovný (např. SOKOL, kopaná, plavání atd.)
l) turistický
m)jiný
n) žádný

6) Kdo ti pomáhá ve tvých zálibách ?

a) maminka
b) tatínek
c) sourozenec
d) babička
e) dědeček
f) kamarád
g) někdo jiný
h) nikdo

7) S kým nejraději trávíš svůj volný čas ?

a) sám
b) s jedním kamarádem
c) se dvěma kamarády
d) s partou
e) s rodiči
f) s prarodiči
g) se sourozenci
h) s někým jiným

8) Svůj volný čas trávím raději ?

a) s chlapci
b) s dívkami
c) sám

9) Jaké knihy čteš nejraději ?

a) naučné (encyklopedie)
b) dobrodružné
c) historické
d) pohádkové
e) vědecko-fantastické

f) dívčí romány
g) přírodopisné
h) jiné

10) Jaké televizní pořady nejraději sleduješ ?
i) komedie
j) pohádky
k) kreslené filmy
l) dobrodružné filmy
m)soutěže
n) dokumentární filmy
o) přírodopisné filmy
p) historické filmy
q) rodinné filmy
r) kriminální filmy
s) filmy pro děti
t) jiné

11) Kde trávíš volný čas o víkendu ?
a) doma
b) u babičky a dědečka
c) na chalupě
d) u příbuzných (tety a strýce atd.)
e) jinde

12) Co nejraději děláš o víkendu ?
a) sleduji televizi
b) pracuji s počítačem
c) sportuji
d) jezdím na výlety
e) čtu
f) poslouchám hudbu
g) hraji si
h) odpočívám v posteli
i) ruční práce
j) něco jiného

13) Kde bydlíš ?
a) v místě školy
b) dojíždím z jiné vesnice
c) dojíždím z jiného města

14) Kde trávíš nejčastěji vánoční prázdniny ?
a) doma
b) na horách
c) u prarodičů
d) na chalupě
e) jinde

15) Kde trávíš většinou jarní prázdniny ?

a) doma
b) na horách
c) u prarodičů
d) na chalupě
e) jinde

16) Kam jezdíš o letních prázdninách nejčastěji ?

a) na tábor
b) na dovolenou do zahraničí
c) na dovolenou v České republice
d) k prarodičům
e) k příbuzným
f) jinam
g) nikam

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY U DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Vališová – Haklová Dana BP- 2003 Vedoucí BP: PaedDr. J. Pávková

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala problematikou volnočasových aktivit dětí a mládeže (především mladšího školního věku).

Cílem bylo zmapovat teoreticky i prakticky volnočasové aktivity dětí a mládeže.

Bakalářská práce je členěna do dvou hlavních částí:

1. část se zabývá teoretickým zpracováním jednotlivých pramenů;
2. část praktická - průzkum se snaží pomocí metody dotazníku, rozhovoru a rozboru výsledků činnosti zjistit, zda děti mladšího školního věku hodnotně využívají volný čas.

Za největší přínos práce bylo považováno zjištění nejoblíbenějších činností dětí a mládeže a rozdílů mezi využíváním volného času u dětí mladšího školního věku na vesnici a ve městě.

Práce vyústila v navrhovaná opatření, která se týkala prevence sociálně patologických jevů širokou nabídkou volnočasových aktivit.

This Bachelor Thesis concerns the leisure time activities of younger school age children.

The goal of this Thesis was, to theoretically and practically map the free time activities of the school age children.

The Bachelor Thesis has the following structure:

The first part is to theoretically process the individual components.

The second part, using survey methods (questionnaire, interview and analysis of result of human activities), is trying to find out, whether the younger school age children use their time valuably.

The greatest contribution of this Thesis is considered to be the identification of the most favourite activities of younger school age children and also finding differences in the way that children use their time in cities and how they use their time in rural areas.